

Дабраславёны Той, Хто ідзе ў імя Гасподняе!

Мц. 23:39

БЕЛАРУСКАЯ АЎТАКЕФАЛІЯ

№1(1)
2009 л.б.

ЧАСОПІС АРХІРЭЙСКАГА СЫНОДУ БЕЛАРУСКАЕ АЎТАКЕФАЛЬНАЕ ПРАВАСЛАЎНАЕ ЦАРКВЫ

Вялікоднае пасланьне Старшыні архірэйскага сыноду Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы Сьвяцейшага архіепіскапа Ёвана (Пуріца)

Хрыстос Уваскрос!

Вось ужо амаль дзеве тысячы год раздаецца гэты пераможны кліч – Хрыстос Уваскрос! Раздаецца ён ня толькі на нябёсах і зямлі, раздаецца ён у самім пекле, бо “усё напоўнілася сьвятлом” у Вялікодную ноч. Радасьцю напаўняецца ўсялякая жывая душа і нават сонца ў гэты ранак сьвеціць інакш, не так як ў звычайныя дні – радасна, урачыста.

Узгадаем, яшчэ ўчора мы ўкрыжоўваліся разам з Хрыстом, а сёнь-

ня супаўстаем зь Ім у радасьці аб Ягоным усяслаўным уваскрасьні.

Сёньня, навучаныя апосталам, мы са усёй Царквой заклікаем: “Сьмерць, дзе тваё джала, пекла, дзе твая перамога?! Хрыстос уваскрос, і уся напоўнілася сьвятлом: неба і зямля і апраметная”. У гэты дзень сьмерць страціла сваю уладу над намі, грэх страціў сваю сьмяротную сілу. Сёньня Сьвятло, з “Магілы зазьзяўшае”, калі мы да Яго адчыненыя, даруе нам плод гэтай перамогі, Ён і нас грэшнікаў адукоўвае і асьвячае.

Радуюцца сэрца праваслаўнага чалавека, сузіраючы вачамі веры уваскрэсшага з магілы Хрыста Жыцця падаўцу, і напаўняецца невыказным велікодным захапленьнем. Са усёй выразнасьцю выканалася напісанае ў Законе, і прароцтвах, і псалмах аб Госпадзе нашым Ісусе Хрысьце, а таксама прадказанае Ім Самім, што пасля пакут і сьмерці ў трэці дзень Ён уваскрэсьне з мёртвых.

Адаючы свой розум у эвангельскія успаміны мы прылучаемся да зямнога подзьвігу і вучэньню Госпада, і праз гэта імкнемся лепш засвоіць Яго заповедзі і Яго Дух,

каб не па імі толькі звацца хрысьціянамі. Вячком гэтых успамінаў зьяўляецца сёньняшні дзень, калі зямная місія Сына Божлага, поўная пакут і пазбаўленьня, была увянчаная разбурэньнем сілы пякельнай і зьневажаньнем сьмерці і д'ябла.

Зь Уваскрэсьнем Хрыстовым сьмерць для нас, хрысьціян, ператала быць вечнай цемрай, а толькі брамай. Для усіх, хто напоўнены любоўю да Сына Божлага, сьмерць зрабілася апошняй перашкодай – тонкай і нетрывавай. Пераступіўшы праз гэтую перашкоду, мінаючы гэтую брама – мы увойдзем у шлюбны палац Жаніха душаў хрысьціянскіх – Госпада нашага Ісуса Хрыста. Але не самі па сабе, не як самастойныя вандроўнікі – а як дзеці Яго, як чальцы Яго Цела – праўдзівая услаўляючай Госпада Царквы Хрыстовай.

Дарагія айцы, брація і сёстры, сьвяткуючы разам з вамі Пасху Хрыстову, выратавальную, я малю Уваскрэсшага Госпада, ды падасьць Ён усім нам чыстым сэрцам апець славу Яго, угледзець Яго зьяючае непрыступным сьвятлом уваскрэсьня і пачуць слова Яго: “Радуйцеся!” (Мц. 28:9). Але радуючыся з вамі, па-архіпастырску і заклікаю да вас у гэтыя дні словамі апостала: “Не сьпіце, стойце ў веры, будзьце мужныя, цьвёрдыя” (1 Кар. 16:13). Яшчэ не мінулі для нас, беларусаў, часы прыгнёту ды ўціску! Яшчэ не падняўся над нашае Радзімай сыяг вольнасьці Беларускай – бел-чырвона-белы сыяг. Таму і наша Сьвятая Бела-

руская Аўтакефальная Праваслаўная Царква, падзяляючы з народамі ўсе выпрабаваньня, сьвяткуе сёньня ў катакомбах альбо выгнаньні. Але ў сьвятле Хрыстовым бярэм мы сілы для змаганьня і Уваскрэсьне Ягонае ёсьць праўда неадольнае перамогі над злом!

Мы жывем у цяжкія часы, эканамічны крызіс паставіў наш шматпакутны беларускі народ на мяжу фізычнага зьнішчэньня. Зьнісільваючае змаганьне за фізычнае выжываньне стала доляй шматлікіх нашых братоў і сясьдэр у Хрысьце. У бяdotным становішчы апынуліся старыя, сіроты, інваліды, шматдзетныя сям'і, чарнобыльцы, немаёмныя. Рэзка пагоршылася здароўе беларусаў, усё шырэй распаўсюджаецца наркаманыя сярод дзяцей і падлеткаў. Сёньняшняга хрысьціянна падцікоўваюць на “хвалях жыцьцёвага мора” больш падступныя, утоеныя і выдасканаленыя ворагі – культ раскошы, спажываньні, камфорту, здаваль-

неньня, звязаных з маральнай распаўсюджанасьцю. Асабліваю трывогу выклікае ў нас распаўсюджваньне сэкулярызму ў сучасным грамадстве, жадаючым будаваць жыцьцё без Бога, зь улікам толькі пашкоджанай грахам чалавечай прыроды. Сэкулярызм сёньня, у эпоху глябалізацыі, прэтэндуе на ролю сусьветнай сілы, якая выказвае інтарэсы чалавека, але без Бога, без рэлігіі і без Царквы. Таму яшчэ больш актуальным ёсьць той факт, што без духоўнага абнаўленьня, без Бога, без выкананьня Яго заповедзяў ніякія веды, ніякія сілы і улада не прынясуць чалавеку сапраўднага шчасьця, поўнасьці і гармоніі быцьця.

Але не маркоўцеся, брацьця хрысьціяне, а узрадуіцеся, бо Хрыстос у Сваім уваскрэсьненьні перамог зло. Асабліва радасна успрымаецца вестка аб Уваскрэсьненьні Хрыстовым тымі, у душах якіх жыве Уваскрэсьнаны Хрыстос, якія самі жывуць надзеяй уваскрэсь-

ня і жыцьці вечнай – гэта значыць жывуць жыцьцём, агульнай са усёю Царквой, Якая ёсьць Цела Хрыстова.

Будзем жа, умілаваныя ў Хрысьце, мець посьпех у выкананьні заветаў веры праваслаўнай, якая зьяўляецца багатай крыніцай маральнага удасканаленьня, набожнасьці, любові, працавітасьці, міру і накіроўвае нас да вечнага выратаваньня. З пачуцьцём трапяткой любові да Уваскрэсьнага Госпада, ізноў і ізноў зь асаблівай радасьцю павіншваем адзін аднаго з найвялікшым з сьвят – Сьвятым Вякікднём! Сёньняшнім нашым дабравеццем ізноў стануць дзіўныя па сіле і узнёслыя па утрыманьні і сэнсу словы, зь якімі ў сьвяточнай весьлясьці я звяртаюся да вас, богалюбівыя пастыры, брація і сёстры і ўсе верныя дзеці нашай Сьвятой Беларускай Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, што на дабраслаўленай зямлі Беларускай і выгнаньні перабываюць.

ХРЫСТОС УВАСКРОС!

САПРАЎДЫ ЎВАСКРОС!

+ *архіяпіскап Ёван (Пуріц)*

Пасха 2009 л.Б.

**Вялікоднае Пасланьне
япіскапа Баранавіцкага Васіля,
кіруючага падпольнымі прыходамі ў Беларусі,
сябры архірэйскага сыноду БАПЦ
да пастыраў і вернікаў
Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы.**

Зноў наблізілася цудоўная вялікодная ноч, пераддвер'е раницы Гасподняга Дня, Дня радасьці, Сьвята Сьвятаў, Цара дзён, калі на нашай Бацькаўшчыне гучаць і гучаць дабраслаўленыя словы:

ХРЫСТОС УВАСКРОС!

“Уваскрэсьненьня Твае, Хрыстос Выратавальнік, Анёлы апяваюць у нябёсах і нам на зямлі дазволь чыстым сэрцам Цябе славіць”

Хрыстос, Сын Божы, прыйшоў на зямлю, далучыўся да усяго, што складае чалавечы лёс: Ён прагнуў, быў галодны, стамляўся; Ён, нявінны й бязгрэшны, далучыўся страшным пакутам і сьмерці. Але як Бог Ён ня мог памерці.

“ХРЫСТОС УВАСКРОС, і ўсё тварэньня радуецца; ХРЫСТОС УВАСКРОС, зямля ды весяліцца!”

Шмат стагодзьдзяў таму сьвяты Эфрэм Сірыяц пісаў: «Шчаслівая краіна, шчаслівы горад, шчаслівае пакаленьне, у якіх шмат праведных; але больш шчаслівыя праведнікі, праз якіх збаўляецца сьвет”.

Ці мы, праваслаўныя беларусы, можам сказаць, што мы – шчаслівае пакаленьне, што мы ідзем шляхам нашых старажытных сьвятых і цешым іх нашым жыцьцём?

Мы – нацыя, якая перажывае культурнае выраджэньне, губляе сваю мову, свае традыцыі, сваю веру, а, дакладней кажучы, вер-

насьць Богу.

Што можа пазбавіць народ, ад духоўнага заняпаду, выраджэньня й зьнікненьня?

Яднаньне з Богачалавекам, дапамогай чаго служаць мова й памяць.

Вера, мова й памяць ня толькі адрозьніваюць чалавека ад жывёлы; натуральнае разьвіцьцё гэтага трыадзінства спрыяе здароваму нацыянальнаму духу, народнае моцы.

Мова – гэта крыніца душы нацыі.

Вера – гэта сіла, якая натхняе яе.

Памяць – гэта глеба, на якой трымаецца народ.

Васіль(Касьцюк), япіскап Баранавіцкі, БАПЦ.

Род, які адрокся ад сваёй веры, сваёй мовы й сваёй памяці – род нягодны. У першым пакаленьні ў яго зьнікае мова, у другім – вера, у трэцім – памяць.

Час і яго спакусы прапануюць свой дух, сваіх куміраў замест Хрыста. Але без Хрыста мы – нішто. Хрыстос і толькі Хрыстос адкрыў нам шлях да больш глыбокага яднаньня з Богам, зь усімі, хто нам дарагі.

Няхай Вялікдзень, які мы сьвяткуем у ненармальных умовах з-за парушэньня Канстытуцыі Рэспуб-

лікі Беларусь і права на свабоду сумленьня, дапаможа нам пераадоляваць цяжкасьці зьмного жыцьця.

“Гэты дзень стварыў Гасподзь: парадуюся і ўзвеселямся ў дзень гэты!” (Пс. 117: 24).

Яшчэ й яшчэ вітаю нашу паству на Бацькаўшчыне й на чужыне радасным Вялікодным прывітаньнем:

**Хрыстос Уваскрос!
Сапраўды Ўваскрос!**

*Вялікдзень 2009 л.Б.
Пінск, Беларусь*

Абвяшчальнае слова на Вялікдзень сьвяціцеля Яна Залатавуста

Хто набожны і Богалюбівы — нацесься цяпер гэтай выдатнай і радаснай урачыстасьцю! Хто слуга разважлівы — увайдзі, цешачыся, у радасьць Госпада свайго! Хто папрацаваў, посьцячыся, - прымі цяпер дынарый! Хто працаваў з першай гадзіны — атрымай цяпер заслужаны заробак! Хто прыйшоў пасяля трэцяй гадзіны — з падзякай сьвяткуй! Хто далучыўся толькі пасяля шостае гадзіны — ніколі не сумнявайся, бо і нічога не губляеш! Хто замарудзіў і да дзевятай гадзіны — прыступі без уся-

кага сумневу і боязі! Хто жа падацьпеў прыйсьці толькі да адзінаццатай гадзіны — і той не страшыся сваёй прамаруджанасьці! Бо шчодры Домаўладар: прымае апошняга, як і першага; лагодны да прыйшоўшага ў адзінаццатую гадзіну гэтак жа, як і да працаваўшага з першай гадзіны; і апошняга адорвае, і першаму аддае годнае; і таму дае, і гэтаму даруе; і дзею прымае, і намер прывітае; і працу шануе, і жаданьне хваліць.

Такім чынам, усе — усе увайдзіце ў радасьць Госпада свайго! І першыя, і апошнія, прыміце узнагароду; багатыя і бедныя, адзін зь адным радуйцеся; устрыманьня і бестурботныя, роўна ушануеце гэты дзень; посьціўшыя і непосьціўшыя, узвеселяецеся цяпер! Трапэза багатая, нацешыцеся усе! Цялё укармлены, ніхто не сыходзь галодным! Усе нацешыцеся балем веры, усе успрыміце багацьце дабрыні!

Ніхто не рыдай аб сваім убостве, бо для усіх надыйшло Царства! Ніхто не плач аб сваіх грахах, таму што з магілы зазьзяла прабацьне! Ніхто не бойся сьмерці, бо выз-

валіла нас Збаўцы сьмерць! Агорнуты сьмерцю, Ён згасіў сьмерць. Сышоўшы ў пекла, Ён паланіў пекла і засмуціў таго, хто крануў Яго цела.

Апярэджваючы гэтае, Ісаія выклікнуў: “Пекла засмуцілася, сустрэўшы Цябе ў апраметных сваіх”. Засмуцілася пекла, бо скасавана! Засмуцілася, бо абсьмяяная! Засмуціўся, бо забіта! Засмуцілася, бо скінута! Засмуцілася, бо звязана! Узяў цела, а дакрануўся Бога; прыняў зямлю, а знайшоў у ім неба; узяў тое, што бачыў, а падвергнуўся таму, чаго не чакаў!

Сьмерць! дзе тваё джала?! Пекла! дзе твая перамога?!

Уваскрос Хрыстос, і ты зваяваны! Уваскрос Хрыстос, і упалі дэманьы! Уваскрос Хрыстос, і цешацца анёлы! Уваскрос Хрыстос, і перамагае жыцьцё! Уваскрос Хрыстос, і ніхто не мёртвы ў магіле! Бо Хрыстос, паўстаўшы з магілы, — першы з памерлых. Яму слава і дзяржава ў павекі стагодзьдзяў! Амін.

Сьвяціцель Мікалай Сэрбскі (Веліміровіч)

Сьветлае Хрыстова Уваскрэсьне. Вялікдзень.

Евангелье аб Пераможцы сьмерці

Зьмёрзнуўшыя зьбіраюцца вакол агню; патрабуючыя зьбіраюцца вакол трапезы; змучаныя доўгаю начною цемрай цешацца узыходу сонца; змарнелыя змаганьнем ра-

дуюцца пры нечаканай перамозе. О уваскрэсьшы Госпад, як Ты уваскрэсьнеем Сваім для усіх стаў усім! О прыбагаты Цар, як Ты адным Сваім дарам напоўніў усе пустыя

рукі, узнятыя да неба! Цешыцца неба, цешыцца і зямля. Цешыцца неба, як цешыцца маці, сілкуючая сваіх патрабуючых дзяцей; цешыцца зямля, як цешацца дзеці, якія

прымаюць ежу з рук сваёй маці.

Перамога Хрыстова ёсць адзіная перамога, якой могуць цешыцца усе чалавечыя істоты ад першароднага і да апошняга. Усякая іншая перамога на зямлі падзяляла і падзяляе людзей. Калі адзін цар зямной атрымае перамогу над іншым царом, адзін з іх цешыцца, а іншы смуткуе. Калі чалавек перамога свайго суседа, то пад адным дахам — песьня, а пад іншым — плач. Бо няма на зямлі пераможнай радасці, што не атручаная злараднасцю: звычайнае пераможца зямной цешыцца колькі свайму сьмеху, гэтулькі і сьлёзам пераможанага саперніка. Ён і сам не заўважае, як злосьць напалову разводзіць яго радасць.

Калі Тамерлан перамог султана Баязыда, ён пасадзіў апошняга ў жалезную клетку і прад клеткаю арганізаваў сьвята і бал. Уся яго радасць складалася ў злараднасці; яго злосьць служыла ежаю яго весялосьці. О браты, якою жа кароткаю радасцю бывае злараднасць! О, якою атрутнаю ежай весялосьці зьяўляецца злосьць! Калі кароль Стэфан Дэчанскі перамог караля баўгарскага, ён не жадаў ні урывацца ў баўгарскія землі, ні занявольваць баўгарскі народ, але з поля бітвы накіраваўся ў адасобленую кельню, каб пасыціцца і маліцца Богу. Гэтае пераможца высакародней гэтага; аднак і гэтая перамога, як і усякая чалавечая перамога, не пазбаўленая свайго джала для пераможаных. І самая высакародная чалавечая перамога падобная нейкаму сонцу, якое адною паловай выпускала бы сьветлыя, а іншаю — цёмныя прамяні. Толькі Хрыстова перамога - як сонца, падаючае сьветлыя прамяні на усіх тых, хто стаіць пад ім. Толькі Хрыстова перамога напаўняе усе сэрцы чалавечыя поўнасьцю радасці. Толькі яна — перамога, у якой няма злараднасці і злосьці.

“Таямнічая перамога”, — скажаце вы? Так, але ў той жа час — паказаная усяму роду чалавечаму, жывому і памёршаму.

“Велікадушныя перамога”, — скажаце вы? Так, і больш таго. Няўжо маці не больш чым велікадушная, калі яна не толькі адзін або два разы абараніла дзяцей сваіх ад зьмея, але, каб навекі выратаваць іх, адважна пайшла ў самае логава зьмея і папаліла яго агнём?

“Вылечваючая перамога”, — скажаце вы? Так, якая вылечвае і ратуючая на павекі стагодзьдзяў. Гэтая незласьлівая перамога ратуе людзей ад усяго попелу і робіць іх несмяротнымі — робіць іх несмяротнымі і бязгрэшнымі. Бо несмяротнасць без бязгрэшнасці азначала бы толькі падаўжэньне веку злу, падаўжэньне веку злараднасці і злосьці. А несмяротнасць разам з бязгрэшнасцю нараджае незмрочную радасць і робіць людзей братамі прысьветлых анёлаў Боскіх.

Хто не узрадуецца перамозе Госпада Ісуса Хрыста? Гэта, Ён перамог не дзеля Сябе, але дзеля нас. Яго перамога не зрабіла Яго ні больш вялікім, ні больш жывым, ні багацейшым; але зрабіла такімі нас. Яго перамога - не сябелюбнасць, а любоў, не выкраданьне, а падарунак. Зямныя пераможцы вырываюць перамогу; Хрыстос - адзіны, Хто перамогу аддае. Ні адзін зямной пераможца, цар або ваявода, не жадае, каб яго перамогу адлучалі ад яго і прыпісвалі іншаму; толькі уваскрэшы Госпад абяруч працягвае Сваю перамогу кожнаму з нас і не гневаецца, але цешыцца, калі Яго перамога робіць нас пераможцамі, гэта значыць больш вялікімі, жывымі і багатымі, чым мы зьяўляемся.

Зямныя перамогі, калі на іх глядзець здалёку, выглядаюць прыгажэй, зблізку жа яны больш выродлівыя і агідныя. А аб перамозе Хрыстовай немагчыма сказаць, калі яна прыгажэй: калі на яе глядзець здалёку альбо ж зблізку. Гледзячы на перамогу гэтую здалёку, мы захапляемся ёю, як адзінай па бляску, прыгажосці, чысьціні і выратавальнасці. Гледзячы жа на яе зблізку, мы захапляемся ёю, бачачы, колькі жудасных вора-

гаў яна знішчыла і якое мноства рабоў вызваліла. Цяперашні дзень больш, чым іншыя дні ў годзе, прысьвячаны ўслаўленьню і сьвяткаваньню гэтай перамогі Хрыстовай, і таму належыць разгледзець яе зблізку як дзеля лепшага веданьня, так і дзеля большай радасці.

Такім чынам, наблізімся да уваскрэслага і пераможнага Госпада нашаму і спытаем сябе: па-першае, каго Ён перамог уваскрэсьнем Сваім і, па-другое, каго Ён вызваліў перамогаю Сваёю?

І. Увоскрэсьнем Сваім Госпад перамог двух лютых ворагаў чалавечага жыцьця і чалавечай годнасці: сьмерць і грэх. Гэтыя два ворага роду людзкага нарадзіліся яшчэ тады, калі першы чалавек перастаў быць родным Богу, парушыўшы заповедзь паслухмянага Творцу свайму. У Раю чалавек не ведаў ні сьмерці, ні граху, ні страху, ні сораму. Бо, прыляпіўшыся да Бога жывога, чалавек не мог ведаць сьмерці; і, жывучы ў дасканалым паслухмянастве Богу, ён не мог ведаць граху. А дзе не ведаюць сьмерці, не ведаюць і страху; і дзе не ведаюць граху, не ведаюць і сораму ад граху. Як толькі чалавек зграшыў, парушыўшы выратавальнае паслухмянаства Богу, страх і сорам увайшлі ў яго; ён адчуў сябе бязконца выдаленым ад Бога і прадбачыў над сабою касу сьмерці. Таму, калі Бог заклікаў да Адама і сказаў яму: Адам, дзе ты? - той адказаў: голас Твой я пачуў у раі, і спужаўся, таму што я голы, і схаваліся (Быц.3:9-10). Дагэтуль голас Божы умацоўваў, цешыў і напоўніваў жыцьцём Адама; а цяпер, пасяля зробленага граху, той жа самы голас Божы расслабляе, страшыць і забівае яго. Дагэтуль Адам бачыў сябе убраным у анельскую вопратку несмяротнасці; а цяпер ён угледзеў сябе грахам аголеным, ашуканым, зьняважаным да быдла і прыменшаным да карліка. Так жудасны, брація, найменшы грэх непаслухэнства Богу. Спужаўшыся Бога, Адам схаваліся паміж дрэвамі рая (Быц.3:8). Як хатняя котка, калі здзічэе і уцячэ ў лес, і пачынае хавацца ад гаспадара і карміцеля свайго. У бязмоўнага стварэння, над якім Адам раней быў усёмагутным спадаром, пачаткаў ён шукаць абароны па-за Абаронцам сваім. Адзін грэх з вокамненнаю хуткасцю пацягнуў

за сабою іншы, грэці, соты, тысячны, пакуль чалавек нарэшце не зрабіўся быдлам і не заямліўся целам і духам. Грахоўны шлях, якім адправіўся Адам, веў яго да зямлі і ў зямлю. Адгэтуль і словы Божы: ў поце твару твайго будзеш ёсьць хлеб, дакуль не вернешся ў зямлю, з якой ты узяты, бо прах ты і ў прах вернешся (Быц.3:19), — выяўляюць не толькі Божы суд, але і ужо распачаты і хутка развіваючыся працэс чалавечага заямленьня і распаду.

Нашчадкі Адама, пакаленьне за пакаленьнем, заямлялася і распадалася, грашачы з сорамам і паміраючы са страхам і жахам. Людзі хаваліся ад Бога паміж дрэвамі, паміж камянямі, паміж золатам і прахам; і чым больш

яны хаваліся, тым больш ад праўдзівага Бога выдаляліся і праўдзівага Бога забывалі. Прырода, некалі ляжала ў ног чалавека, паступова узнеслася над галявой яго, так што ў выніку цалкам захіліла ад яго асобу Бога і стала для яго замест Бога. І чалавек пачаткаў абагаўляць прыроду, гэта значыць яе слухацца, з ёю судносіць свае паводзіны, ёй маліцца і ёй прыносіць ахвяры. Але абагаўлёная прырода не магла выратаваць ні сябе, ні чалавека ад сьмерці і тленьні. Страшны шлях, якім ішло чалавецтва, быў шлях граху; і гэты пракляты шлях беспамылкова веў у адзін толькі пакрыты скрухай горад — горад мёртвых. Цары людзкія валадарылі над людзьмі, а грэх і сьмерць валадарылі над людзьмі і над царамі. Чым далей, тым больш узрастаў цяжар граху, быццам сьнежны кім, што каціцца з гары. Род людзкай знаходзіўся ў крайнім адчаі, калі зьявіўся нябесны Волат, каб выратаваць яго.

Волат Гэты быў Госпад Ісус Хрыстос. Вечна бязгрэшны і вечна несмяротны, Ён наведваў гнілы могільнік роду чалавечага, паўсюль рассыпаючы кветкі несмяротнасьці. Ад духу вуснаў Яго уцякаў смурод граху, і ад Яго слоў мёртвыя ажывалі. Але Ён з чалаве-

калюбства узяў на Сябе гару граху чалавечага, як з чалавекалюбства увасобіўся ў смяротнае чалавечае цела. Аднак грэх чалавечы быў такі цяжкі і страшны, што пад яго цяжарам і Сам Сын Божы апалы ў дамавіну. Стократна дабрашчасна магіла гэта, з якога пацякла для роду людзкага рака несмяротнага жыцьця! Праз магілу гэту Волат сышоў да пекла, дзе разбурыў па-

сад сатаны і знішчыў гнездо усіх злых і падступных змоў супраць роду чалавечага; з магілы гэтай Волат узышоў да найвышэйшых нябёсаў, праклаўшы новы шлях — да граду жывых. Сваёю сілай Ён разбурыў пекла, Сваёю сілай уславіў цела Сваё і паўстаў з магілы — Сваёю уласнаю сілай, непадзельнай ад сілы Айца і Духа Сьвятога. Пакорліва як ягня пайшоў незласьлівы Госпад на пакуты і сьмерць, і устойліва як Бог перанёс Ён пакуты і перамог сьмерць. Яго уваскрэсьне ёсьць праўдзівая падзея і ў той жа час прароцтва і выява нашага уваскрэсьнення — бо затрубіць, і мёртвыя ўваскрэснуць нялэннымі (1Кар.15:52).

Хто-небудзь спытае: “Як жа кажуць, што уваскрэшаны Госпад перамог сьмерць, бо людзі усё яшчэ паміраюць?” Усякі, уваходны ў гэтае жыцьцё праз матчына улоньня, зыходзіць з гэтага жыцьця праз сьмерць і магілу. Такое правіла. Але толькі для нас, паміраючым у Хрысьце, сьмерць зьяўляецца ужо не змрочнаю безданьню, а нараджэньнем у новае жыцьцё і вяртаньнем у айчыну сваю. Дамавіна для нас ужо не вечная цемра, а толькі брама, у якой чакаюць нас сьветлыя анёлы Боскія. Для усіх напоўненых любоўю да выдатнага

і чалавекалюбнага Госпада магіла ёсьць проста апошняя перашкода, мінуўшы якую яны апынуцца ў прысутнасьці Божай, — і перашкодай тонкаю як павуцінне. Таму хвалебны апостал Павел ускліча: для мяне жыцьцё — Хрыстос, і сьмерць — набыцьцё (Плп.1:21). Як жа Госпад не перамог сьмерці, калі сьмерць больш і не бачная за Яго? Магіла не глыбокая прорва

больш, бо Госпад напоўніў яе Сабой; магіла не змрочна больш, бо Госпад асьвятліў яго; магіла не страшная і не жудасная больш, бо азначае не канец жыцьця, але пачатак; і магіла не вечная наша айчына больш, але толькі брама айчыны гэтай. Ад розьненьне паміж сьмерцю да уваскрэсьнення Хры-

стова і сьмерцю пасля яго падобна адрозьненьню паміж страшным пажарам і полымем сьвечкі. Такою карэннаю была перамога Хрыстова, і так паглынутая сьмерць перамогаю (1Кар.15:54) Яго.

Далей хто-небудзь спытае: “Як жа кажуць, што уваскрэсьны Госпад перамог грэх, бо людзі усё яшчэ грашаць?” Сапраўды Госпад перамог грэх. Ён перамог яго Сваім бязгрэшным зачацьцем і нараджэньням; і перамог яго чыстым і бязгрэшным жыцьцём на зямлі; і перамог яго, як Праведнік пакутуючы на Крыжы; і нарэшце увянчаў усе тыя перамогі Сваім усяслаўным уваскрэсьнеьнем. Ён стаў лекамі, дакладнымі і бясхібнымі лекамі ад граху. Заражаны грахам можа вылечыцца толькі Хрыстом. Не жадаючы грашыць можа ажыцьцявіць гэтае жаданьне сваё толькі з дапамогай Хрыстовай. Калі людзі знайшлі лекі ад воспы, яны казалі: “Мы перамаглі гэтую хваробу!” Сапраўды гэтак жа казалі, і знойдучы лекі ад хваробы горла, зубнога болю, падагры і іншых хвароб: “Мы гэтыя хваробы перамаглі!” Такім чынам, знайшыці лекі ад нейкай хваробы азначае перамагчы хваробу гэтую. Хрыстос ёсьць непараўнальны і найвялікшы Лекар у гіс-

торыі чалавецтва, бо Ён даў людзям лекі ад хваробы усіх хвароб, гэта значыць ад граху, з якога нараджаюцца усе іншыя хваробы і усе іншыя пакуты чалавечыя, і душэўныя, і цела. Гэтыя лекі — Ён Сам, уваскрэшаны і жывы Госпад. Ён зьяўляецца адзіным і толькі адным надзейным сродкам ад граху. Калі людзі і дагэтуль грашаць і гінуць у грахах, гэтае не азначае, быццам Хрыстос не перамог граху; а азначае толькі тое, што дадзеныя людзі не ужываюць адзіных Лекаў ад сваёй сьмяротнай хваробы; значыць, Хрыстос як Лекі яшчэ недастаткова ім вядомы; альбо, калі і вядомы, яны усё ж па якіх-небудзь чыннікам не прымаюць Яго. Але гісторыя сьведчыць тысячамі тысяч галясоў: праліўшыя Гэтыя Лекі на душу сваю і прыняўшыя Яго ў цела сваё вылечыліся і сталі здаровыя. Ведаючы немач нашай існасьці, Госпад наш Ісус Хрыстос загадаў верным прымаць Яго як ежу і піцьцё пад бачным абліччам хлеба і віна. Гэтае зрабіў Чалавекалюбца з бязмернай любові да людзей, абы толькі палегчыць ім доступ да жыццяносьбітных лекаў ад граху і ад тленьня грахоўнага. Хто есьць Маю Плоць і п'е Маю Кроў, застаецца ўва Мне, і Я ў ім; як паслаў Мяне жывы Айцец, і Я жыву Айцом, так і той, хто есьць Мяне, жыць будзе Мною (Ян.6:56-57). Грэшнікі сілкуюцца грахам, і ад граху жыцьцё ў іх паступова знікае. Спажываючыя ж живога Госпада сапраўды сілкуюцца жыцьцём, і жыцьцё ў іх усё больш узрастае, а сьмерць прымяншаецца. А чым больш узрастае жыцьцё, тым агідней становіцца грэх. Пахабная і бездапаможная саладосьць граху замяняецца ў іх жыватворчаю і радаснаю саладосьцю Хрыста Пераможца.

Дабрашчасныя выпрабаваўшыя і пасмакаваўшыя гэтую таямніцу ў сваім жыцьці. Іх можна назваць сынамі сьвятла і дзецямі мілаты. Калі яны сыдуць з жыцьця гэтага, яны нібы выйдучы з шпіталю — але ужо не як хворыя.

II. А зараз спытаем: “Каго уваскрэшы Госпад вызваліў перамогаю Сваёй над грахам і сьмерцю?” Людзей ці толькі адной нацыянальнасьці? Або адной расы? Або аднаго саслоўя? Або аднаго грамадзкага становішча? Не. Падобнае вызваленьне уласьціва зладным і

зласьлівым перамогам зямных пераможцаў. Госпад не названы ні жыдалюбцам, ні грэкалюбцам, ні жабракалюбцам, ні шляхталюбцам; але названы Ён Чалавекалюбцам. Такім чынам, Сваю перамогу Ён прызначыў чалавеку, па-за залежнасьцю ад усіх адрозьненняў, якія людзі праводзяць паміж сабою. Ён атрымаў перамогу на дабрыню і карысьць усім створаным людзям, і Ён прапанаваў яе усім створаным людзям. Тым, хто прыме і засвоіць перамогу гэтую, Ён абяцаў жыцьцё вечную і суспадчыну ў Царстве Нябесным. Ён нікому не навязвае Сваёй перамогі, хоць яна і гэтак каштоўная, але пакідае людзям волю: прыняць яе або не прыняць. Як у Раі чалавек зрабіў вольны выбар, узяўшы з рук сатаны пагібель, сьмерць і грэх, так і цяпер ён павінен вольна абраць, ці

узяць яму жыцьцё і выратаваньне з рук Бога Пераможца. Хрыстова перамога ёсьць бальзам, бальзам жыватворны, для усіх людзей, бо усе зрабіліся пракажонымі грахам і сьмерцю.

Бальзам гэтай хворых робіць здаровымі, а здаровых — яшчэ больш здаровымі.

Бальзам гэтай мёртвых ажыўляе, а ў жывых памнажае жыцьцё.

Бальзам гэтай прымудрае, акультурвае, абожае чалавека, сторацова і тысячарацова павялічвае яго сілы і узносіць яго вартасьць высока над усёю створанаю прыродай, нават да узвышша і прыгажосьць Божых анёлаў і арханёлаў.

О дзівосны і жыватворчы Бальзам! Якая рука Цябе не прыме! Якое сэрца не вылье Цябе на раны свае! Якія вусны змогуць апець Цябе! Якое пяро апіша Тваю чудатворную сілу! Хто выпічыць дагэтуль выпечаных Табою хворых і ўваскрэшаных мёртвых! Хто мае досыць сьлёз,

каб падзякаваць Цябе!

Так прыйдзіце усе вы, брація, што баяцца сьмерці. Прыступіце да Хрыста уваскрэслага, да Хрыста Уваскрэслага, і Ён вызваліць вас ад сьмерці і страху сьмяротнага.

Прыйдзіце і вы, усё якія жывуць пад сорамам відавочных і таемных грахоў сваіх, бліжэй падыдзіце да Жывой Крыніцы, Які абмывае і чысьціць, Якая і больш чорнага чорны посуд можа зрабіць бялей сьнегу.

Прыйдзіце вы, усё шукаючыя здароўі, сілы, прыгажосьці і радасьці. Гэта, уваскрэшы Хрыстос ёсьць усябагатая Крыніца усяго жаданага. Ён з спагадай і нудою чакае усіх вас, не жадаючы, каб хто-небудзь мінуў міма.

Паклоніцеся Яму целам і душою. Злучыцеся з Ім усім розумам сваім і усімі думкамі сваімі. Абніміце Яго усім сэрцам сваім. Ушаноўвайце не занявольваючага, але Вызваліцеля; злучайцеся не з згубіцелем, але са Выратавальнікам; абдымайце не чужога, але самага блізкага Родзіча і самага ветлівага Сябра.

Уваскрэшаны Госпад — чуд цудаў; аднак менавіта як чуд цудаў Ён ёсьць праўдзівая прырода ваша, праўдзівая прырода чалавечая, першародная, райская прырода Адамава. Праўдзівая прырода чалавека і не павінна быць у рабстве ў навакольнай бязмоўнай прыроды, але закліканая панаваць над ёю магутна, усямагутна. І не складаецца праўдзівая прырода чалавека ў знішчэньні, у хваробы, у сьмяротнасьці і ў грэшнасьці; але ў славе і здароўі, у несьмяротнасьці і бязгрэшнасьці.

Уваскрэшы Госпад зняў завесу з праўдзівага Бога і з праўдзівага чалавека і явіў нам Сабою веліч і прыгажосьць і Аднаго, і іншага. Ніхто не можа спазнаць праўдзівага Бога, акрамя як праз уваскрэслага Госпада Ісуса Хрыста; і ніхто не можа спазнаць праўдзівага чалавека, акрамя як праз Яго адзінага.

Хрыстос уваскрэс, браты!

Уваскрэсьнем Сваім Хрыстос перамог грэх і сьмерць, знішчыў змрочнае царства сатаны, вызваліў заняволены род чалавечы і зняў пячатку з найвялікшых таямніц Бога і чалавека. Яму належыць гонар і слава, з Айцом і Сьвятым Духам — Тройцы Адзінасутнай і Непадзельнай, цяпер і заўсёды, і на вякі вякоў. Амін.

КОЛЬКАСЬЦЬ ТАЯМНІЦ У ЦАРКВЕ

У творах айцоў Царквы I-га тысячагодзьдзя вучэння аб сямі таямніцах не сустракаецца¹. Св. Ірыней Ліёнскі, напрыклад, ніяк не вылучае сямі сьвятадзействаў, якія атрымалі ў найпозьнія часы імя “таямніц” у вузкім сэнсе, з усіх іншых “дзеў Сьвятога Духу” у Царкве, кожнае з якіх ёсьць, па ягонаму меркаваньню, таямніца ў поўнай меры. “Немагчыма пералічыць здольнасьці, — пісаў ён, — якія Царква па ўсім Ісусаве атрымала ад Бога ў Імя Ісуса Хрыста, укрываванага пры Понцікім Пілаце”²

Першыя спробы сыстэматызацыі вучэння аб самых найважливых сьвятадзействах

Царквы зьвязаныя з імёнамі сьв. Дзіянсія Ареапагіта і сьв. Хвядора Студыта. Сьв. Дзіянсіі у “Царкоўнай герархіі” паказвае на 6 таямніц: 1) Хрост і Мірапамазаньне (як адно цэлае); 2) Эўхарыстыя; 3) Таямніца Міра (асьвячэньне міра дзеля ужываньня яго ў “найсьвяцейшых”, як сказанае, сьвятадзействах); 4) Сьвятарства; 5) Манаства; 6) Пахаваньне.

У IX у. звг.. Хвядор Студыт у агульных рысах, хоць і з некаторымі зьменамі, паўтарае выклад сьв. Дзіянсія Ареапагіта. Ён таксама гаворыць аб шасьці асноўных сьвятадзействах, пералічваючы іх у наступным парадку: 1) Асьветніцтва (Хрост); 2) Збор (Эўхарыстыя); 3) Памазаньне; 4) Сьвятарства; 5) Манаскае пастрыжэньне; 6) Пахаваньне.

Упершыню вучэньне аб сямі (і не больш) таямніцах у тым выглядзе, у якім яно існуе ў праваслаўна-славянскай “акадэмічным” багаслоўі, сустракаецца ў XII ст. на Захадзе, як сьледства схаластычнага прынцыпу, які прыводзіць да мёртвай схематызацыі і фарма-

лізацыі усяго царкоўнага веравучэньня. Першым з вядомых крыніц, у якім гаворыцца аб сямі таямніцах і аб падзеле царкоўных сьвятадзействаў на таямніцы і абрады, зьяўляецца так званая завяшчаньне каталіцкага япіскапа Атона Бамбергскага (+ 1139) да жыхароў Памераніі. Крыху пазьней гэтае вучэньне паўтарае іншы лацінскі пісьменьнік Гуга Віктар (+ 1141). Але шматлікія пратэстанцкія дасьледчыкі лічылі абодва гэтыя сьведча-

ньня падрабленымі, настойваючы на тым, што першым замацаваўшуюся схему сямі таямніц выказаў знакаміты каталіцкі багаслоў Пётр Ламбард (+ 1164).

На праваслаўным Усходзе лік 7 у дачыненні да найважных сьвятадзействаў упершыню скарыстана праз стагодзьдзе у адным з пасланьняў візантыйскага манаха Ёва (+ 1270). “Сем таямніц Сьвятой Хрыстовай Царквы, — пісаў ён, — па парадку сутнасьці наступныя: першае — Хрост, другое — хрысма (памазаньня), трэцяе — прыняцьце сьвятых жыватворчага Цела і Крыві Хрыстовай, чацьвёртае — сьвятарства, пятае — сумленнай шлюб, шостае — сьвятая схіма, сёмае — ялеасьвячэньня альбо пакаяньне”. У гэтым выпадку, нягледзячы на агульны са схаластычнай схемай лік 7, відавочны досыць сур’ёзныя адрозьненні ў самім пераліку таямніц: шостае таямніцай названа манаства, а ялеасьвячэньня і пакаяньне аб’яднаны ў адно сёмае (ялеасьвячэньня разглядалася як таямніца, асаблівым чынам зьвязанае з каляньнем у грахах).

У 1267 г. у Канстанцінопалі сталі вядомыя зьмяшчаючыя лацінскае схаластычнае вучэньне так зва-

ныя граматы імператара Міхася Палеолага, вядомыя таксама пад назовам “Спавяданьне веры”. Гэты дакумэнт, адрасаваны папе Клімэнту IV, датуецца часам Ліёнскай уніі. Нават сучасныя каталіцкія дасьледчыкі прызнаюць, што “Спавяданьне веры” было напісана не самім Міхасём Палеолагам, а некаторымі латвінствуючымі богасловамі з мэтай ухіліць перашкоды да злучэньня з Рымскай Царквой. Акрамя цалкам каталіцкага вучэньня аб таямніцах, у граматах гаворыцца аб чысьцяцы, філяокве, пераўтварэньня ў Эўхарыстыі і г. д.

У наступных XIV і XV стагодзьдзях тлумачэньнем найважных сьвятадзействаў Царквы займаліся, у прыватнасьці, такія вялікія праваслаўныя багасловы як сьвц. Рыгор Палама, сьвц. Сімеон Салунскі і кананізаваны ў Грэцыі, але не патрапіўшы ў расейскія сьвятцы Мікалай Кавасіла. Ні адзін з іх не гаворыць аб таямніцах і аб іх ліку ў звыклым у наш час схаластычным сэнсе. Сьвц. Рыгор адмысловае значэньне надае толькі двум таямніцам, зьмешчаным у самім цэнтры царкоўнага жыцьця, — Хросту і Эўхарыстыі. Нейкага вызначанага і скончанага пераліку таямніц у яго тварэньнях няма. Мікалай Кавасіла ў сваёй кнізе “Сем словаў аб жыцьці ў Хрысьце” спыняецца на трох з найважных сьвятадзействаў — Хросьце, Памазаньні і Эўхарыстыі. Сьвц. Сімеон Салунскі, пералічваючы сем вядомых таямніц, настойвае пры гэтым на сакрамэнтальным характары і манаскага пострыга. Манаства разглядаецца ім як таямніца няспыннага пакаяньня. “Да пакаяньня, - піша сьвяціцель, — ставіцца і анэльская вобраз...”³. XV ст.. датуецца яшчэ адзін пералік царкоўных таямніцаў, складзены мітрапалітам Іасафам Эфэсскім, у якім называецца не сем, а дзесяць сьвятадзействаў,

¹ Катанский А. Догматическое учение о семи церковных таинствах в творениях древнейших отцов и писателей до Оригена включительно. СПб., 1877. ст. 405-420

² Св. Ирины Лионский. Творения. М., 1996. ст. 210

³ Сочинения Блаженного Симеона, архиепископа Фессалоникского. СПб. 1856, ст. 335

сярод якіх - манаства, пахаваньне і асьвячэньне храма.

Відавочна, што праваслаўная традыцыя ў працягу 15 стагоддзяў, г. зн. да часу заняпаду усходняга богаслоўя і наступнай залежнасьці яго ад багаслоўя лацінскага, не ведала вучэньні аб фіксаваным сямічным ліку таямніц Царквы. Сядмічны лік таямніц, зьявіўшыся на праваслаўным Усходзе толькі ў сярэдзіне другога тысячагоддзя спачатку як адзін з магчымых, становіцца агульнапрынятым там толькі да канца XVI - пачатку XVII стагоддзяў (прычым згадваньне аб таямніцы манаства сустракаецца ў грэцкіх крыніцах аж да XVIII ст., напрыклад, у дабрашчаснага патрыярха Ярэміі II).

Такім чынам, строга фіксацыя ліку таямніц, як і падзел царкоўных сьвятадзействаў на таямніцы і абрады, - гэта адзін з горкіх пладоў сярэднявечнай лацінскай схаластыкі з яе імкненьнем усё драбніць, падзяляць і "раскладваць па паліцах". У тварэньнях жа сьвятых ай-

цоў калі і сустракаецца адзін альбо іншы вызначаны лік таямніцаў, то

толькі ў значэньні "першых сярод роўных", без спробаў якой-небудзь абсалютызацыі.

Выразам праваслаўнай пазіцыі па дадзеным пытаньні можна лі-

чыць вучэньне, каротка выкладзенае нядаўна кананізаваным у Сэрбскай Царкве выбітным падзьвіжнікам і багасловам XX ст.. архімандрытам Іўсьцінам (Паповічам) (+ 1979): "Усё ў Царкве ёсьць сьвятая таямніца. Усякае сьвятадзейства ёсьць сьвятой таямніцай. І нават самае малаважнае? — Так, кожнае з іх глыбока і выратавальная, як і сама таямніца Царквы, бо і самае "малаважнае" сьвятадзейства ў Богачелавечаскам арганізьме Царквы знаходзіцца ў арганічнай, жывой сувязі са усёй таямніцай Царквы і самім Богачалавекам Госпадам Ісусам Хрыстом". Царкоўная практыка не ведае "пустых", бездабрадатных сьвятадзействаў. Усе царкоўныя таямніцы ёсьць у аднолькавай ступені "дзеяньні Боскія ў Цэле Хрыстовым", але толькі найважлівшыя, самыя першачарговія і неабходныя з гэтых дзеяньняў вылучаюцца ў праваслаўнай традыцыі назовам "таямніцы" у поўным сэнсе гэтага слова.

Аляксей Зайцаў

Навучымся Маліцца

Пераказ парадаў сьвяціцеля Феафана Затворніка аб малітве

Як зрабіць у сабе малітоўны настрой

Малітва, зьяўляючыся дыханьнем душы, ёсьць найважная справа ў хрысьціянскім жыцьці. Калі малітва ёсьць — значыць, чалавек — духоўна жывы, а калі яе няма, значыцца, мёртвы.

Стаяць перад абразамі і клясьці паклоны — гэта яшчэ не малітва, а толькі атрыбуты яе. Роўнай выявай і чытаньне малітвы, будзь то па памяці або па кнізе, — не малітва яшчэ, а толькі прылада малітвы або дапаможнік да яе пачатку. Галоўнае ў малітве — гэтае узнікненьне ў нашым сэрцы поўных глыбокай пашаны пачуцьцяў да Бога: пачуцьця сыноўскай адданасьці, падзякі, пакаяньня, пакорнасьці волі Божай, жаданьні славіць Яго — і падобных пачуцьцяў. Таму увесь наш клопат павінна быць

накіраваны на то, каб падчас малітвы гэтыя пачуцьці напаўнялі нас і каб наша сэрца не было суха. Калі наша сэрца накіравана да Бога, то выконваемае намі малітваслоўя (г.з. малітоўнае правіла: чы-

таньне вячэрніх або ранішніх малітваў) становіцца малітвай, а калі няма — то гэта яшчэ не малітва.

Малітву — памкненьне нашага сэрца да Бога — трэба узрушыць і умацаваць, трэба выхаваць у сабе малітоўны дух.

Першы спосаб да гэтага ёсьць наша малітваслоўя, здзяйсняемае чытаньнем або слуханьнем малітваў, напісаных у малітоўніку. Уважліва чытай або слухай малітваслоўя, і абавязкова узрушыш і умацуеш у тваім сэрцы узходжаньне да Бога, гэта значыць увойдзеш у малітоўны дух. У малітвах сьвятых

айцоў (надрукаваных у малітоўніках і іншых царкоўных кнігах) рухаецца вялікая малітоўная сіла, і хто са усёй увагай і стараннасьцю унікае ў іх, той у сілу закона узаемадзеяньня абавязкова спазнае ма-

літоўнай сілы па меры збліжэння свайго настрою з зместам гэтых малітваў. Каб зрабіць сваё малітваслоўя дзейным сродкам да выхавання малітвы, неабходна здзяйсняць яго так, каб і думка, і сэрца успрымалі змест чытаемых малітваў.

Вось тры самых простых прыёмаў, як дасягнуць гэтага:

- Не прыступаі да малітвы без належнай падрыхтоўкі.

- Здзяйсняй яе не сям-так, а са ўвагай і пачуццём.

- Пасля сканчэння малітвы не сьпяшайся пераходзіць да звычайных заняткаў

Падрыхтоўка да малітвы:

Прыступаючы да малітваслоўя, калі б то ні было, пастой трохі або пасядзі і папрацуй за гэты час

каб адчыніць сваю думку, вызвалішы яе ад усіх старонніх спраў і турботаў. Затым памяркуй, Хто Той, да Каго ты збіраеся звярнуцца ў малітве, а хто ты, звяртаючыся да Яго, — і узруш у душы сваёй адпаведны гэтаму настрой пакоры і поўнага глыбокай пашаны страху Боскага. Тут — пачатак малітвы, а добры пачатак — палова справы.

Само здзяйсненне малітвы: Падрыхтаваўшыся так: стань перад абразамі, перакрыжуйся, пакланіся і пачынай звычайнае малітваслоўя. Чытай не сьпяшаючыся, унікаючы ў кожнае слова і даводзячы яго да сэрца. Іншымі словам, разумей, што чытаеш, і сразу меўшы адчувай. Суправаджай гэта крыжавымі знакамі з паклонамі. У гэтым уся справа прыемнага Богу і пладаноснага чытаньня малітвы. Чытаючы, напрыклад: “Ачысьці мяне ад усяго благога” — адчуй сваю благасць, пажадай чысьціні

Далейшае удасканалення ў малітве.

Звыкнуўшы розумам і сэрцам звяртацца да Бога з дапамогай малітоўнікаў, неабходна затым спрабаваць рабіць і свае уласныя звароты да Бога. Трэба дайсьці да таго, каб душа сама, так бы мовіць, сваёй мовай уступала ў малітоўную гутарку з Госпадам, сама узносілася да Яго і Яму сябе адчыняла і

і з поўнай надзеяй прасі яе ў Госпада. Чытаючы: “Ды будзе воля Твая” — і ў сэрца сваім палкам аддай сваю долю Госпаду, з поўнай гатоўнасьцю дабраціліва сустрэць усё, што, Ён пашле табе. Чытаеш: “І адпусці нам грахі нашы, як і мы адпускаем вінаватым нашым”

— і ў душы сваёй прабаць усіх, пакрыўдзішых цябе.

Калі так будзеш дзейнічаць пры кожнай фразе малітвы, то ты будзеш правільна здзяйсняць малітваслоўя. Пры гэтым вось яшчэ аб чым падбай:

- Першае, прызнач сабе нейкае малітоўнае правіла — невялікае, каб пры звычайных справах выконваць яго павольна.

- Другое, у вольны час учытвайся ў малітвы твайго правіла, зразумей кожнае слова малітвы і працуй яго, каб загадзя ведаць пры якім слове, якія думкі і пачуцці трэба ўзрушыць у душы, каб падчас малітвы было ўсё лёгка разумець і адчуваць

- Трэцяе, калі твая лютучая думка падчас малітвы пачне адхіляцца на іншыя прадметы, напружвайся і захоўвай увагу, вяртаючы сваю думку да прадмета малітвы. Зноў думка ухіляецца, зноў вярні яе. Паўтарай чытаньне, па-

куль кожнае слова малітвы не прачытаеш з разуменьнем і пачуццём. Гэтым ты адвучыш сябе ад безуважлівасці на малітве.

- Чацьвёртае, калі якое слова малітвы моцна падзейнічае на душу, то спыніся на ім і не чытай далей. Спыніся і са увагай і пачуццём, і вырабленым гэтым словам намерам падсілкуй ім сваю душу; трымайся гэтага стану, пакуль ён сам не пройдзе. Гэта знак, што малітоўны дух пачынае укараняцца ў цябе. Такі стан ёсьць самы надзейны сродак да выхавання і умацаваньня ў нас малітоўнага духу

Што рабіць пасля малітвы.

Калі скончыш маліцца, не сьпяшайся пераходзіць да сваіх заняткаў, але, хоць трохі, пастой і падумай: што

ты адчуў, і да чаго гэта цябе абавязвае, і захоўвай асабліва тое, што на цябе дужа падзейнічала. Сама уласцівасьць малітвы такая, што калі добра памоліся, то не захочаш хутка прымацца за звычайныя справы, бо хто спазнае салодкага, не захоча горкага. Смакаваньне жа малітоўнай салодкасці ёсьць мэта малітваслоўя, якім выхоўваецца малітоўны дух.

Прытрымліваючыся гэтых простых правілаў, хутка убачыш плён малітоўнай працы. Усякае малітваслоўя пакідае дабрадаты след у душы; працяг яго ў тым жа парадку паглыбляе гэты след, а цяперашняе ў малітоўнай працы прышчэпіць і малітоўны дух.

Вось першыя крокі выхавання ў сабе малітоўнага духу! Для яго і усталявана малітоўнае правіла. Але гэта яшчэ не канчатковая мэта, а толькі пачатак у малітоўнай навуцы. Трэба ісьці далей.

вызнавала, што ў ёй ёсьць і чаго яна жадае. І гэтаму трэба вучыць сваю душу.

Што ж трэба рабіць, каб атрымаць посьпех у гэтай навуцы? Да гэтага, па-першае, прыводзіць навук маліцца па малітоўніку з глыбокай павагай, увагай і пачуццём. Бо з сэрца, напоўненага сьвятых пачуццяў пас-

родкам малітваслоўяў, само сабою пачне паўставаць свая малітва да Бога. Але ёсьць і адмысловыя спосабы, скіроўваючыя да належнага посьпеху ў малітве.

Першы спосаб навучаньня душы частаму звароту да Бога — гэтае богадумнасьць, або поўнае глыбокай пашаны разважаньне аб Боскіх

уласцівасьця і дзеяннях: разважаньне аб дабрыні Божай, правадзідзі, прымудрасьці, аб тварэнні і задуму, аб пабудаве выратавання ў Госпаду Ісусе Хрысьце, аб дабрыні і слове Божам, аб сьвятых Таемніцах, аб Царстве Нябесным. Разважаньне на гэтых тэмах абавязкова напоўніць тваю душу поўным глыбокай пашаны пачуцьцём да Бога, — яно прама накіроўвае да Бога усю істоту чалавека і таму ёсьць самы прамы сродак да таго, каб прызвычаіць сваю душу узносіцца да Бога. Скончыўшы малітваслоўя, асабліва раніцай, сядзь і пачні разважаць — цяпер аб адной, заўтра аб іншай Божай уласцівасці і дзеяньні, і вырабляй у душы адпаведнае таму уладкаваньне. Гавары са сьвяціцелем Дзімітрыем Растоўскім: “Прыйдзі, сьвятая богадумнасьць, і пагрузімся ў разважаньне аб вялікіх справах Божых,” — гэта расчуліць сэрца, і душа пачне пралівацца ў малітве. Працы тут мала, а плёну шмат. Патрэбныя толькі жаданьне і рашучасьць. Напрыклад, пачні разважаць аб дабрыні Божай, — убачыш, што ты акружаны Божымі міласьцямі і цялесна, і духоўна, — і упадзеш перад Богам у выліваньні пачуцьцяў падзякі. Пачні разважаць аб Божай усяпрысутнасьці і зразумееш, што ты усюды перад Богам, і Бог перад табой. Тады ты не зможаш не напоўніцца поўным глыбокай пашаны страхам. Падумай аб праўдзе Божай і ўпэўніся, што ні адна дрэнная справа не застаецца без пакараньня. Тады ты абавязкова вырашыш ачысьціць усе свае грахі сардэчнай скрухай перад Богам і пакаяньнем. Пачні разважаць аб Божай усябачнасьці, і спазнаеш, што нішто ў табе не утоена ад вока Божага. Тады ты абавязкова пачнеш быць строгім да сабе і уважлівым ва усім, каб як-небудзь не абразіць усёвядушчага Госпада.

Другі спосаб навучаньня душы частаму звароту да Бога прыходзіць ад скіраванасьці усякай справы, вялікага або малёга, у славу Богу. Бо, калі пакладзем сабе за правіла, па заповедзі Апостала (1 Кар. 10:31), усё дзеяць, нават ёсьць і піць, у славу Богу, то абавязкова пры кожнай справе успомнім аб

Богі, і не проста успомнім, але і станем асьцерагацца, як бы якія-небудзь нявартым учынкам не засмуціць Бога. Гэта прымусіць нас зьвяртацца да Госпада са страхам і малітоўна прасіць аб дапамозе і адукаваньні. А таму, што амаль бесперастанку што-небудзь робім, то і будзем няспынна малітоўна зьвяртацца да Яго і, такім чынам, амаль няспынна будзем праходзіць навуку малітоўнага звароту да Бога. Так мы імперычна навучымся часьцей, у працяг усяго дня, зьвяртацца да Бога.

Трэці спосаб навучаньня душы малітве ёсьць частае, у працяг дня, кліканьня з сэрца да Бога кароткімі зваротамі — судзячы па патрэбах душы і бягучым справам. Ці пачынаеш штосьці, гавары: “Госпадзі, дабраславі!” Ці канчаеш справа, гавары з пачуцьцём падзякі: “Слава Табе, Госпадзі.” Калі загадзіць у сэрца да Бога са словамі: “Выратуй мяне, Госпадзі, гіну!” Ці знаходзіць цемра спакушаючых думак, заклікай: “Вызвалі з вязьніцы душу маю!” Ці вабіць грэх да кепскіх справаў, маліся: “Скіруй мяне, Госпадзі, на шлях,” або: “Не аддай у замяшаньне нагі мае.” Ці душаць грахі цябе і пры-

водзяць у распач, выклікні з мытаром: “Божа, міласцівы будзі мне, грэшнаму!” — І так ва усякім разе. Або проста паўтарай: “Госпадзі, памілуй!” “Уладарка Багародзіца, выратуй мяне!” “Анёл Божы, ахоўніку мой сьвяты, абарані мяне!” Або іншымі падобнымі словамі заклікай — толькі часьцей, імкнучыся,

каб яны зыходзілі ад сэрца, як бы выпіснутыя з яго. Калі будзем так рабіць, тады будзь зьдзясьняцца ў нас частыя узыходжаньні з сэрца да Бога, частыя звароты да Яго, частая малітва, і гэта прышчэпіць нам навук разумнай гутаркі з Богам.

Такім чынам, акрамя малітоўнага правіла, існуюць яшчэ тры спосабы, уведзеныя ў малітоўны дух. Гэта:

- прысьвячаць раніцай некалькі часу на богароздум,

- усяляку справу зьдзясьняць у славу Богу

- і часцей заклікаць да Бога кароткімі зваротамі.

Калі раніцай добра паразважаем на духоўную тэму, то гэтыя сьвятая думкі спанукаюць нас і на працягу усяго дня успамінаць аб Богу. Гэтыя думкі, у сваю чаргу, будзь суправаджаць кожнае наша дзеянне, унутранае і знешняе, накіроўваць да славы Божай. Пры гэтым душа прыйдзе ў такі стан, што з яе часта будзь зыходзіць кароткія малітоўныя заклікі да Бога. Гэтыя тры — богадумнасьць, зьдзясьненьня усяго ў славу Богу і частыя заклікі да Яго — зьяўляюцца самымі дзейнымі спосабамі развіцьця разумнай і сардэчнай малітвы. Хто будзе практыкавацца ў іх, той хутка набудзе навук узыходзіць у сваім сэрцы да Госпада. Так, адрываючыся ад зямлі, душа пачне уваходзіць ва уласцівую ёй вобласць вышэйшага сусьвету: у гэтым жыцьці — сардэчна і разумова, а ў іншай — і істотай спадобніца знаходзіцца прад тварам Бога.

Аб малітоўным правіле

Малітве трэба вучыцца. Трэба набыць навук да малітоўных зваротаў думак і да рухаў пачуццяў, — не толькі, каб вычытаць усё належнае, а каб у душы узрушыць і умацаваць малітоўны настрой.

Каб гэта паспяхова атрымалася трэба:

- **Першае:** ніколі не чытайце з паспешнасцю, а як быццам сьпяваючы, расьцягнута. У старажытнасці, калі усё малітвы браліся з псаломнаў, яны не чыталіся, а сьпяваліся.

- **Другое:** учытвайцеся або прыслухоўвайцеся ў кожнае слова і не толькі думку разумеіце сьвядома, але узбуджайце і адпаведнае пачуццё.

- **Трэцяе:** каб адпрэчыць жаданьне чытаць паспешна, пакладзеце сабе за правіла вычытваць не адно або іншае, а прастаяць на малітве вызначаны час, скажам, чвэрць гадзіны, паўгадзіны... колькі звычайна выстойваеце. І не клапаціцеся, колькі прачытаеце малітваў, а як прайшоў час, калі няма жаданьня стаяць далей, то і пераставіце чытаць

- **Чацвёртае:** адчуўшы сябе так, на гадзіны не пазрайце, а спыніцеся, каб стаяць без канца: тады думка не будзе забегач наперад...

- **Пятае:** каб дапамагчы руху малітоўных пачуццяў, у вольны час перачытайце і абмяркуйце ўсе малітвы вашага правіла і перажывіце іх, каб, калі станеце чытаць на правіле, вы бы ведалі наперад, якое пачуццё павінна быць узбуджаема ў сэрцы.

- **Шостае:** ніколі не чытайце належныя малітвы запар, а заўсёды перарывайце сваёй уласнай малітвай з паклонам. Як толькі прыйдзе што на сэрца, адразу спыняйцеся чытаць і кладзіце паклоны... Гэтае апошняе правіла самае патрэбнае і неабходнае для выхаваньня малітоўнага духу... Калі якое-небудзь пачуццё будзе вельмі моцным, вы з ім заставайцеся і кладзіце паклоны, а чытаньня пакіньце... так да канца пакладзенага часу.

Малітвы дзейце не толькі ранаі і увечар, але, калі будзе магчыма сьць, і ў любы час дня, і кладзіце па некалькі паклонаў.

Калі справы не дазваляюць цалкам здзейсніць малітоўнае правіла, то скароціце яго, а сьпяшацца ніколі не трэба. Бог усюды ёсьць. Устаўшы, падзякуеце Яму і сваімі словамі папытаеце ў Яго дабраслаўленьня на працу — некалькі паклонаў і даволі! Да Бога ніколі не звяртайцеся ськак-так, а заўсёды з вялікай глыбокай павагай. Яму

не патрэбныя ні нашы паклоны, ні шматслоўныя малітвы... Кароткі, але моцны лямант з сэрца — вось што даходзіць да Яго! А гэта заўсёды можна зрабіць.

Малітоўнае правіла можна сабе і самому скласці. Завучыце надрукаваныя ў малітоўнікі малітвы і чытайце іх на памяць з разуменьнем і пачуццём. Тут жа і ад сябе устаўляйце сваю малітву; чым менш будзе залежыць ад кніжкі, тым лепш. Завучыце некалькі псаломнаў і, калі крочыце куды-альбо нешта робіце, а галява не занятая, чытайце іх... Гэта — ваша гутарка з Богам. Правіла існуе для карыстаньня і кіраваньня ім, а не для рабскага выкананьня.

Усяляк трэба пазьбягаць фармальнасці і мэханізму ў малітве. Хай гэта заўсёды будзе справай абдуманай, вольнай рашэньня, і здзяйсняйце яго з прытомнасцю і пачуццём, а не ськак-так. Пры патрэбе трэба умець скарачаць правіла. Ці мала ў сямейным жыцці выпадкова сьць?... Можна, напрыклад, калі няма часу, прачытаць ранаі і увечар на памяць толькі неабходныя малітвы. Дапушчальна нават і не усё чытаць, а толькі некалькі з іх. Або зусім нічога не чытаць, а пакласці некалькі паклонаў, але з праўдзівай сардэчнай малітвай. Правілам трэба карыс-

тацца вольна і быць спадаром правіла, а не слугой. Слугой жа быць толькі Бога, абавязаным кожную хвіліну свайго жыцця прысьвячаць Яму.

Правіла малітоўнае ёсьць абарончая агароджа малітвы. Малітва ёсьць унутраная справа, а малітоўнае правіла- знешняе. Але як без цела чалавек не поўны чалавек, так і без малітоўнага правіла малітва не поўная. То і іншае трэба мець і па сіле выконваць. Неадкладны закон: унутрана маліцца заўсёды і ўсюды. Малітва-слоўя жа не можа быць без вызначанага часу, месца і меры. Спалучэньне гэтых трох элемэнтаў малітвы складае малітоўнае правіла.

І тут кіраўніком павінна быць разважлівасьць. Калі, дзе, колькі стаяць на малітве, і якія ужываць малітвы, — гэта усякі можа вызначыць па сваіх патрэбах: ці павялічыць, ці паменшыць, ці перасунуць час і месца... Галоўнае, усё накіроўваць да таго, каб як след здзяйсняць унутраную малітву. Адносна жа унутранай малітвы, трэба імкнуцца няспынна маліцца.

Што значыць няспынна маліцца? Быць няспынна ў малітоўным настроі — гэта значыць звяртаць сваю думку і пачуццё да Бога. Думка аб Богу — аб Яго усяпрысутнасці, што Ён усюды ёсьць, усё бачыць і усё трымае ў Сваёй уладзе. Пачуццё да Бога — страх Божы, любоў да Яго, дбайнае жаданьне ва усім дагаджаць Яму аднаму і пазьбягаць усяго непажаднага Яму, а галоўнае — бесьпярэчнае ахвяраваньня сябе Яго сьвятой волі і прыняцьце усяго, адбываючага з намі, як ад рукі Яго непасрэдна прыходзячага. Пачуццё да Бога можна мець пры усіх нашых справах, занятках і акалічнасьцях — калі яно не шукаецца толькі яшчэ, але ужо пабудавана ў сэрца.

Думка можа адцягвацца на розныя прадметы, але і тут магчымы навук не адыходзіць ад Бога, а займацца усім, усьведамляючы пры гэтым прысутнасць Божу. Увесь клопат трэба накіраваць на гэтыя два прадмета: думкі і пачуццё да Бога. Калі яны ёсьць, ёсьць

і малітва, хоць і без слоў. Ранішні малітваслоўя для таго і усталявана, каб узняць у розуме і сэрцы гэтыя дзье рэчы, а потым з імі выходзіць на усе свае далейшыя справы. Калі раніцай пакладзеце гэта ў душы, то і памоліцеся як сьлед, нават калі і не прачытаеце усе напісаныя малітвы.

Дапусьцім, што вы раніцай наладзіліся так і пачалі справы. З першага кроку пачнуцца уражаньні ад спраў, рэчаў і твараў, якія адцягваюць душу ад Бога. Як быць? Трэба абнаўляць думку і пачуцьцё унутраным зваротам розуму і сэрца да Бога. А для гэтага трэба

звыкнуць да караценькай малітвы і паўтараць яе як мага больш. Любая кароткая малітва вядзе да гэтага. Самая лепшая з усіх малітваў — гэта да Госпада Выратавальніка: “Госпадзі, Ісусе Хрысьце, Сыне Божы, памілуй мяне!” Трэба паправаць звыкнуць да яе і не пакідаць яе. Укараніўшыся, яна будзе няспынным рухавіком і прадстаяннем Богу думкай і пачуцьцём. Вось вам уся праграма малітоўнай справы.

Пачаткоўцам трэба першым чынам навучыцца маліцца, як сьлед, гатовым малітвам, каб яны засвоілі сабе думкі, пачуцьці і малітоўныя

фразы. Бо слова, зьвяртаемае да Бога, павінна быць дабрапрыгожым. Калі навучаючыся малітве ў гэтым атрымаў дастатковы посьпех, тады хай моліцца не толькі чужымі, але і сваімі словамі.

Узор караценькіх зваротаў да Бога можна знайсці ў 24-х малітвах сьвяціцеля Яна Залатавуста, зьмешчаных у канцы вячэрніх малітваў. Можна падбіраць і іншыя караценькія малітвы з псалмаў, царкоўных малітваў або нават самому склацаць іх.

Малітва, сьвятога Яна Златавуснага:

1. Госпадзі, не пазбаў мяне нябесных Тваіх выгод. 2. Госпадзі, пазбаў мяне ад вечных пакутаў. 3. Госпадзі, ці розумам або думкай, словам або справай я зграшыў — прабач мяне. 4. Госпадзі, пазбаў мяне ад усялякай недасьведчанасьці, і забыцьця, і легкадумства, і скамянелай нячуласьці. 5. Госпадзі, пазбаў мяне ад усякай спакусы. 6. Госпадзі, адукуй сэрца маё, захмуранае злым пажаданьнем. 7. Госпадзі, я як чалавек зграшыў, але Ты, як Бог шчодры, памілуй мяне, бачачы немач душы маёй. 8. Госпадзі, пайшлі дабрыню Тваю ў дапамогу мне, каб я уславіў імя Тваё сьвятое. 9. Госпадзі, Ісусе Хрысьце, упішы мяне, слугу Твайго, у кнігу жыцьця і даруй мне канец добры. 10. Госпадзі, Божа мой, хоць я і не зрабіў нічога добрага

прад Табою, але дай мне па дабрыні Тваёй пакласьці добры пачатак. 11. Госпадзі, абрасі ў сэрца маё расу дабрыні Тваёй. 12. Госпадзі неба і землі, успомні мяне, грэшнага слугу Твайго, кепскага і нячыстага, у Царстве Тваім. Амін.

1. Госпадзі, у пакаяньні прымі мяне. 2. Госпадзі, не пакінь мяне. 3. Госпадзі, не увядзі мяне ў по-

шасьць. 4. Госпадзі, дай мне думкі добрыя. 5. Госпадзі, дай мне сьлёзы, і памяць аб сьмерці, і жалбу. 6. Госпадзі, дай мне думкі аб сповядзі ў грахах маіх. 7. Госпадзі, дай мне пако-ру, цноту і паслухманства. 8. Госпадзі, дай мне цяпленне, вялікадушнасьць і пакорнасьць. 9. Госпадзі, укладзі ў мяне карань дабра — страх Твой у сэрца маё. 10. Госпадзі, дай мяне любіць Цябе ад усёй душы маёй і розуму і выконваць ва усім волю Тваю. 11. Госпадзі, абарані мяне ад некаторых людзей, і нячысьцікаў, і запалу, і ад усялякай іншай непрыстойнай справы. 12. Госпадзі, ведаю, што Ты усё Дзееш па Сваёй волі — ды здзейсьніцца воля Твая і ва мне грэшным, бо Ты дабраслаўлены ва усе стагодзьдзі. Амін.

Малітва, пададзеная Богам

Што жа сказаць яшчэ аб малітве? — Ёсьць малітва, якую чалавек сам дзее, а ёсьць малітва, якую Бог дае молячамуся. Хто не ведаў першай? Павінна быць вам вядомая і апошняя, хоць бы ў пачатковай стадыі. Спачатку, калі чалавек прыступае да Госпада, першай яго справай павінна быць малітва. Пачынае ён хадзіць у царкву і дома моліцца па малітоўніку і без яго. Але думкі усё разьбегаюцца, і ён ніяк не можа з імі зладзіцца. Зрэшты, чым больш ён працуе ў малітве, тым больш яго думкі ураўнаважваюцца, і малітва становіцца чысьцейшай.

Аднак ж атмасфэра душы не чысьціцца, пакуль у ёй не запаліўся духоўны агеньчык. Гэты агеньчык ёсьць справа дабрыні Божай, але не асаблівай, а агульнай усім. Ён зьяўляецца з прычыны вядомай меры чысьціні ва усім маральным ладзе чалавека шукаючага. Калі гэты агеньчык запаліцца і ў сэрца ўтворацца сталая цеплыня, тады бурленьне думак спыняецца. Бывае з душой тое, што з жанчынай крываважэй: “Цеча крыві ў яе перастала” (Лк. 8:44). У гэтым стане малітва, больш або меней, робіцца няспынай. Пасярэдніцай ёй служыць малітва Ісусава. І гэта

ёсьць мяжа, да якога можа даходзіць малітва, самім чалавекам створаная.

Далей, у гэтым стане, даецца малітва прыходзячая, а не самім чалавекам створаная. Прыходзіць малітоўны дух і захапляе усё сэрца, — нябыта, як калі б хто узяў іншага за руку і сваёй сілай перавёў яго з аднаго пакоя ў іншы. Душа тут зьвязаная староньняй сілай і трымаецца ахвотна усярэдзіне, пакуль над ёй вее прышоўшы Дух. Ведаю дзье ступені такога сыходжаньня. У першай — душа усё бачыць, усьвядоміць сябе і сваё знешняе становішча, можа разва-

жаць і кіраваць сабою, можа нават, калі захоча, парушыць гэты стан.

У сьвятых айцоў, і асабліва ў сьвятога Язэпа Сірына, паказваецца і іншая ступень падаваемая звыш, або прыходзячай, малітвы. Тут таксама знаходзіць малітоўны дух, але ахопленая ім душа за-

ходзіць у такія сузіраньні, што забывае сваё зьнешняе становішча, не разважае, а толькі сузірае, і няўладная кіраваць сабою або перамяніць свой стан. Такі стан згадваецца ў Атечніке, дзе распавядаецца, як нехта стаў на малітву перад вячэрняй трапезай, а апамятаўся ужо

раніцай. Вось гэта і ёсьць малітва ў захапленьні, або сузіральная. У іншых яна суправаджалася прасьвятленьнем твару, сьвятлом вакол, у іншых — узняцьцем ад зямлі. Сьвяты апостал Павал у гэтым стане быў узяты ў рай.

Тлумачэньня некаторых цяжкасьцяў

Вы пішыце: “Я стаў горш маліцца па малітоўніках.” — Гэта не шкода: хоць і ніколі не бярэце малітоўніка ў рукі. Малітоўнік — гэта, напрыклад, як францускі размоўнік. Завучваецца гутаркі, пакуль не навучыцеся вольна выказвацца, а калі абвыкнеце размаўляць, гутаркі забываюцца. Так і малітоўнік патрэбны, пакуль сама душа не пачне маліцца, а потым яго можна адкласьці. Калі жа свая малітва не ідзе, тады каб разварушыць яе, добра маліцца друкаванымі малітвамі.

Стану хараства баяцца няма чаго. Яно здараецца з упаўшымі ў гонар якія, як толькі прыйшла цеплыня ў сэрца, думаюць, што яны ужо дасягнулі верха дасканаласьці. А тут нават толькі пачатак, і то — нетрывалы, бо і цеплыня, і супакаеньне сэрца бываюць і натуральныя, як вынік сардэчнай увагі. А трэба працаваць і працаваць, чакаць і чакаць, пакуль натуральнае будзе заменена дабрадатым. Ніколі не трэба лічыць сябе дасягнуўшым чаго-альбо, а заўсёды бачыць сябе жабракам, голым, сьляпым і нікуды не прыдатным.

Скардзіцеся на жабрацкасьць малітвы. — Ды нават можна маліцца і не стоячы на малітве, бо усякае узнясьня розуму і сэрца да Бога ёсьць сапраўдна малітва. Калі вы гэта робіце паміж справай, то і моліцеся. Сьвяціцель Васіль Вялікае пытаўне аб тым, як Апосталы маглі няспынна маліцца, вырашае так: яны пры усіх сваіх справах заўсёды падумвалі аб Богу і жылі ў няспыннай адданасьці Яму. Гэты настрой духу быў іх няспыннай малітвай. Вось вам і прыклад. Як я вам перш пісаў, што ад дзейных людзей нельга патрабаваць таго

жа, што ад сядзячых дома бяздзейна. Галоўным іх клопамат павінна быць то, каб не дапушчаць няверных пачуцьцяў пры справах, і усяляк імкнуцца усё пачуцьці прысьвячаць Богу. Гэтае прысьвячэньне потым ператворыцца ў малітву. Пішацца, што кроў Авеля

кліча да Бога. Так і справы, Богу прысьвечаныя, клікаюць да Яго. Адзін старац, калі яму прынеслі ад кагосьці штосьці паесці, сказаў: “Як гэта блага водарна!” А прынесенае было па складу вельмі добрым. Калі яго спыталі: “Як так?” Ён растлумачыў, што даслана не з добрымі пачуцьцямі і ад нядобрага. Так усякая справа насьчаецца тымі пачуцьцямі, з якімі здзяйсняецца. І тыя, якія маюць вычышчаныя пачуцьці, адчуваюць гэта. Выходзіць, што як ад добрых кветках зыходзіць добры пах, так і ад спраў, з добрым намерам зьдзясьнёных, зыходзіць свая духмя-

насьць, якая узыходзіць у вышыні, як фіміям кадзіла.

Пішыце аб духоўным астуджэньні ў справе малітвы. — Гэта вялікая шкода! Папрацуеце схамянуцца. Гаспадарчыя справы выбачаюць толькі нядоўгае стаяньне на малітве, а высіленьне унутранай малітвы — не даравальна. Госпаду заўгодна трохі, але хоць нешматлікае, але ад сэрца. Узьнесціся розумам да Яго і з скрухай сказаць: “Госпадзі, памілуй! Госпадзі, дабраславі! Госпадзі, дапамажы!” — ёсьць малітоўны лямант. А калі адродзіцца і будзе ў сэрца пачуцьцё да Бога, то гэта будзе няспынная малітва, без слоў і без стаяньня на малітве здзяйсняемая.

Турбуе ваша сумленьне паспешнае здзясьненне малітваслоўяў? — І справядліва! Навошта ворага слушаеце? Гэта вораг паганяе вас: “Хутчэй, хутчэй...” Ад гэтага вы і ніякага плёну ад малітвы не адчуваеце. Але пакладзеце сабе законам не сьпяшацца, але так прамаўляць малітву, каб ні аднаго словы не прамаўлялася без разуменьня сэнсу, а, па магчымасьці, і пачуцьця. Накладзіце на сябе гэтую працу з рашучасьцю галоўнакамандуючага, каб зусім ніякага не спараджалася пярэчаньні супраць яе. Вораг выклікае: то трэба, і іншае трэба, а вы гаворыце сабе: “Без цябе ведаю, ідзі прочкі...” І убачыце тады, як пасьпяхова пайдзе малітва. А то ў вас ёсьць толькі малітоўнае правіла, а самой малітвы няма. Душу жа сілкуе толькі малітва.

Па гадзініку спраўджвайце, колькі часу правялі ў малітве, якую чыталі не сьпяшаючыся, і убачыце, што усяго толькі некалькі хвілінаў. А шкода ад паспешнасьці вялікая.

Калі нечакана прыходзіць у галія-

ву ліхая думка, то гэта варожа страла. Вораг пускае яе, жадаючы адцягнуць увагу ад малітвы і зняць розум чым-альбо жыццёвым. Калі спыніць увагу на гэтай думцы, тады вораг пачне будаваць у галяве розныя гісторыі, каб апаганіць душу і распаліць у чалавеку якія-небудзь нядобрыя гарачыя пачуцці. Таму тут закон адзін: хутчэй адкінуць думкі і вярнуць увагу

Аб Ісусавай малітве

З спрадвечнай старажытнасці старанныя хрысціянскія паўтаралі караценькія звароты да Бога, каб знаходзіцца ў няспыннай малітве і разганяць бяздзейнае блуканьне думак. Гэтыя караценькія малітвы былі розныя. Сьвяты Касіян гаварыў, што ў Эгіпце ў усіх такая: “Божа, у дапамогу маю пачуй мяне, Госпадзі, дапамагі мне ў працы.” Сьвяты Іянікі няспынна казаў: “Спадзяваньне маё Айцец, прыстанак мой Сын, покрыва мае Дух Сьвяты, Троіца Сьвятая, слава Табе.” Яшчэ нехта: “Я як чалавек зграшыў, Ты жа як Бог шчодры, памілуй мяне.”

Няма сумневаў, што існавалі і іншыя падобныя малітвы. З часам усталявалася і увайшла ў агульнае ужываньне малітва Ісусава: “Госпадзі, Ісусе Хрысьце, Сын Божы, памілуй мяне грэшнага.” Прызначэньне яе тое ж, што і іншых караценькіх малітваў: трымаць розум зьвернутым да Бога. Пры гэтым трэба памятаць, што тварэньне малітвы Ісусавай ёсьць толькі прылада або праца, выяўляючыя моцнае

Заканчэньня

Такім чынам, сутнасьць малітвы складаецца ў засяроджаным прадстаяльніцтве Госпаду з закліканьнем да Яго ў цёплым, сардэчным пачуцьці — будзь то падзяка, пакаяньня або якая-небудзь іншая падстава. Калі жа такога пачуцьця няма, то і сапраўднай малітвы няма.

Каб навучыцца малітве, моліцеся часцей і як мога больш старана, і навучыцеся: нічога іншага і не патрабуецца. Калі папрацуеце цяплява, то са часам у вас зьявіцца і няспынная малітва. Пастаўце сабе мэтай гэтае шуканьне і шукайце. Госпад блізка. Майце памяць Боскую, і заўсёды імкніцеся бачыць перад

да малітвы.

Ці усё малітвы даходзяць да Госпада? — Малітва ніколі не знікае дарма, ці выканае Госпад прашэньне або не. Па недасьведчанасьці мы часта просім някорыснага і шкоднага. Не выконваючы гэтага, Бог за працу малітоўную падасыць іншае што, нязьважна для нас саміх. Таму прамова: “Вось і Богу моліцеся, а што атрымалі?” — бэсталковая. Мо-

жаданьне душы здабыць Госпада

Дзеяць Ісусаву малітву карысна усім. Для манахаў паўтор яе — абавязковы. Значыцца, у самой малітве, прамаўляемай у глыбокай павазе, небясьпекі няма. Аднак небясьпечным зьяўляецца то “майстэрства” (г.з. тэхнічныя прыёмы), якія некаторыя прыдумалі і прыкладаюць да гэтай малітвы. Напрыклад, некаторыя здзяйсняюць Іянікі малітвы Ісусавай кладуць руку на стол і пад пальцамі зьбіраюць увагу — гэта зьяўляецца недарэчным дзівацтвам. Або іншае дзівацтва: пальцамі правага рукі удараць па далоні левай і так зьбіраць

сабою Госпада і трымаць сябе з глыбокай павагай перад Ім.

Калі пры малітве лезуць староньнія думкі, трэба адганяць іх, зноў лезуць — зноў адганяць... і усё так. Гэта і ёсьць подзьвіг атрызненьня. Працуеце над тым, каб сэрца ваша было ў належным рэлігійным настроі. Калі сэрца ў пачуцьці, мітусьлівыя намеры не турбуюць яго.

Мы усё пачыналі пісаць, займаючыся працай пісаньня і жаданьнем пісаць спраўна, так і малітве трэба вучыцца працай і сталасьцю. Сама малітва не прыйдзе, вучыцца ёй трэба. Церці трэба душу, і саг-

лячыся просіць выгоду сабе, паказваючы на яе. Бачачы, што прасімае не прывядзе да выгоды, Бог не выконвае прашэньня і гэтым дзее добра; бо калі бы выканаў, блага было бы просячаму. Уважайце, бо небясьпечна ходзіце сярод стагодзьдзі гэтага нячыстага!

розум у малітве.

Аб “мастацкім” здзясьнененьне малітвы Ісусавай першым стаў пісаць Рыгор Сінаіт у XIII стагодзьдзі... Менавіта гэтыя прыёмы некаторых уводзілі ў летуценнае характа, а іншых, дзіўна сказаць, у сталы блудны стан. Таму гэтыя прыёмы трэба адпрэчваць і забараняць са усёй рашучасьцю. Само жа усясалодае імя Госпада ў прастаце сэрца заклікаць, усім

трэба выклікаць і усіх да таго скіроўваць.

Справу малітвы растлумачыць лёгка. Стань розумам і сэрцам перад тварам Госпада і заклікай да Яго: “Госпадзі Ісусе Хрысьце, Сыне Божы, памілуй мяне грэшнага!” Гэта будзе малітоўная праца. Гледзячы па тым, як хто старанна будзе працаваць, Госпад, бачачы яго стараннасьць, дасыць яму духоўную малітву, якая ёсьць плод дабрыні Сьвятога Духу. Вось і усё, што варта сказаць аб малітве Ісусавай. Усё ж іншае, вынайздзенае, да справы не ідзе: гэта вораг адцягвае ад сапраўднай малітвы.

рэецца. Калі прыйдзе цеплыня, тады і думкі улягуцца, і малітва стане чыстай. Усё ад Божай дабрыні. Таму і трэба маліцца Госпаду, каб Ён даў малітву.

Што датычыцца малітоўнага правіла, то якое ні абяры чалавек сабе правіла, усякае будзе добра, калі яно трымае душу ў глыбокай павазе прад Богам.

Добра звыкнуць у працяг дня заклікаць да Госпада караценькімі малітвамі? — Галоўная з іх ёсьць малітва Ісусава: “Госпадзі, Ісусе Хрысьце, Сыне Божы, памілуй мяне грэшнага.” Завучыце з разуменьнем і пачуцьцём 24 малітвы св.

Яна Залатавуста, і потым заклікайце імі да Госпада. Маленькія кароткімі малітвамі збірае увагу і праглядае усе духоўныя патрэбы.

Не забудзьце, што сіла малітвы — гэта “дух скораны,” г.з. калі сэрца напоўнена пачуццямі пакаяньне і пакоры. Адайце сябе ў рукі Божы, і Ён не пакіне вас. Моля-

чыся, не трэба уяўляць ні Бога, ні Божай Маці, ні сьвятых, ні анёлаў, ні якіх-небудзь іншых бачаньнях, а маліцца ў тым перакананьні, што Бог і сьвятыя Яго чуюць. Як чуюць? — Што аб гэтым думаць. Чуюць, ды і толькі! Калі пачаць будаваць у розуме розныя выявы, то паўстане небясьпеку маліцца ма-

ры. Як мы можам будаваць выявы таго, чаго не бачылі! Ды і стан сьвятых у тым духоўным сьвеце настолькі адрозьніваецца ад усяго знаёмага нам, што усе нашы выявы безнадзейна асуджаныя на фальсыфікацыю і ілжывасьць. Таму трэба звыкаць маліцца, не ствараючы сабе ніякіх выяў.

УСЕБЕЛАРУСКІ ПРАВАСЛАЎНЫ ЦАРКОЎНЫ САБОР 1942 г. у МЕНСКУ

Неадзначаныя дасюль нашай абложанай непрямцалямі Царквою й незаўважаныя, ды няўспомненыя нашымі нядужа прыляльнымі роднай Праваслаўнай Царкве вельмі нікамі інфармацыі, а таксама нацыянальным актывам, у канцы жніўня летась мінулі 60-я ўгодкі скліканага ў канцы жніўня 1942-га году ў Менску Ўсебеларускага Праваслаўнага Царкоўнага Сабору – падзеі, значнае пастановаў якое ў духовым адраджэньні нашага народу й ягоным змаганьні за незалежнасьць блізкая да вагі ў ім пастановаў Усебеларускага Кангрэсу 1917-га году, ды абвешчаныя незалежнасьці Беларускае Народнае Рэспублікі Актам 25-га Сакавіка 1918-га.

Як бо Кангрэс 1917-га году й Акт 25-га Сакавіка 1918-га ператварылі падданыя царскае імперыі нашага краю ў дзяржаўны, наважаны на змаганьне за ягоную незалежнасьць народ, гэтак і Ўсебеларускі Праваслаўны Сабор 1942-га стаў зманваным маскоўскай і польскай цэрквамі беларускім праваслаўным вернікам крыніцай усведамленьня роўнага зь іншымі народамі права на родную нацыянальную Праваслаўную Царкву, ды натхніў іх на далейшае змаганьне за ўжыццяўленьне гэтага права.

Мэта гэтага змаганьня, як і імкненьня да дзяржаўнае незалежнасьці, нажал, дасюль не асягнутая, але бязь ейнага ўстанаўленьня на Саборы ў 1942-м годзе, яшчэ на Бацькаўшчыне, ня было-б Беларускае Аўтакефальнае Праваслаў-

нае Царквы за межамі й працягу змаганьня за Ейнае ўзнаўленьне на Беларусі.

Таму гэты Сабор і павінны ўшаноўваць нятолькі, як Радыё Свабода зь іроніяй называе цяперашнія беларускія “аўтакефалісты”, але й усё нашае патрыятычнае грамадства павінна стаць гэтакімі-ж аўтакефалістамі, памятаючы, што бяз

вызваленьня ад маскоўскае царкоўнае ўлады праваслаўнага насельніцтва Беларусі, якое ў ёй, усуперак нязлічліўкіх жаданьняў, усё яшчэ застаецца ў большасьці, ня будзе запраўды незалежнае беларускае дзяржаўнае.

Адзіны-ж шлях да гэтага духовага вызваленьня празь узнаўленьне на Бацькаўшчыне Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, пачаткам якое й быў Усебеларускі Праваслаўны Царкоўны Сабор 1942-га году.

Згадваючы стан нашага краю й Праваслаўнае Царквы ў ім у той час, сам факт скліканьня Сабору нельга назваць інакш, як чудам.

Перш за ўсё, толькі год назад туды праз наш край пракацілася й далей на ягоных усходніх межах грымела страшэнная вайна, а ўлада над ім змянілася адно з аднае

таталітарнае на іншую.

Праўда, новыя акупанты, як быццам, прыхільна ставіліся да ўзнаўленьня амаль знішчанае большавікамі Праваслаўнае Царквы, але рабілі гэта з мэтай усьпеленьня чуўнасьці насельніцтва да іхных жортскасьцяў і таму трымалі над гэтай, як і над іншымі дзялянкамі краёвага жыцця моцны кантроль.

Не зважаючы, усё ж, на вайновыя цяжкасьці і акупацыйныя абмежаваньні праваслаўныя вернікі, асабліва ўва Ўсходняй частцы Беларусі, зь вялікім уздымам паймкнуліся ўзнаўляць царкоўнае жыццё, хоць зь нястачы сьвятароў цяжка было гэта шырэй разгарнуць.

Нямецкі кантроль над краям неўзабаве, аднак, пачаў

высьлізгвацца зь іхных рук, бо ўжо вясною 1942-га году перазімавалы ў лясах рэшткі савецкага апарату, падмацаваныя ўцёклымі ад бязглуздых нямецкіх растрэлаў савецкімі палоннымі, што былі разьмешчаныя па гаспадарках у нашых сёлах, зарганізаваліся ў вялікія банды і пачалі зь немалымі ўдачамі нападаць на адміністрацыйныя асяродкі ды тэарызаваць насельніцтва.

Разам з гэтым у каталіцкіх ваколіцах стварылася польская партызанка, што, больш як змаганьнем супраць немцаў займалася забіваньнем беларускага адраджэнскага актыву.

Тымчасам на ўсходнім фронце нядужа паспяхова для немцаў ішлі вялікія бітвы, на якія яны, у тым ліку й зь Беларусі, сыягвалі вялі-

кія сілы й гэтым ачысьцілі поле на партызанцкую дзейнасьць.

Гэткім чынам, ужо ўлетку 1942-га году, вонках местаў і мястэчкаў наш край апынуўся пад крывавай уладай савецкіх і польскіх тэрарыстаў.

Няздольныя справіцца самыя, немцы, на дамаганьне беларускага актыву бараніць ад партызанцкага тэрарызму насельніцтва, улетку таго-ж году далі згоду на стварэньне Беларускае Самааховы.

Гэная згода, аднак, была няшчырая й падманная, бо пакліканым жаўнерам Самаховы яны не далі ні харчаваньня, ні вайсковае вопраткі, ані зброі й, пасля пачатнага ўздыму, справа скончылася рашчараваньнем ды стратай спадзеу на нямецкі палітычны розум ды іхную перамогу ў вайне.

Ня глядзячы на гэта беларускі адраджэнскі актыву, сьведомы значаньня ў нацыянальным жыцьці Праваслаўнае Царквы, што абыймала абсалютную большасьць насельніцтва Беларусі, імкнуўся да ўзнаўленьня гэтае, амаль высечанае ўва ўсходняй і паслабленае ў заходняй частцы краю духовае скарбніцы ды ейнага накіраваньня на нацыянальныя рэйкі праз абвешчаньне краёвае аўтакефаліі.

Ужыцьцяўленьне гэтага намеру было няпростое й нялёгкае, бо сустракала перашкоды нятолькі зь нямецкага боку, але й, што яшчэ горш, супраціў расейскае, ці прарасейскае герархіі й часткі духавенства, ды асьцярогу сярод нацыянальна маласьведмага й запаланага насельніцтва.

У падпалых-жа пад партызанцкі тэрор ваколіцах праз гэтую справу не даводзілася й гаварыць.

Немцаў, праўда далоса ўгаварыць і пераканаць у карысьці скасаваньня некананічнага ўлучэньня Беларускае Праваслаўнае Царквы ў маскоўскую, але, каб пераадолець супраціў чужое родам, або варажэе духам “свае” герархіі й часткі духавенства спатрэбілася моцнае змаганьне.

Гэтта, якраз, і выявілася выкліканая “сацыялістычнай”, або, дакладней кажучы, няверчай хваробай нашага адраджэнскага руху ягонае нямогласьць, бо, калі пасля першае сусьветнае вайны й павароту зь бежанства ў Заходняй Беларусі спатрэбіўся вялікі лік новых сьвятароў, на гэтую патрэбу масава адгукнуліся расейскія манархісты, ці

“белагвардзейцы” ды зрусыфікаваныя пятлюраўцы, а беларускія актывісты й дзеячы гэтую нагоду згрэбавалі.

У выніку сярод праваслаўнага сьвятарства ў Заходняй Беларусі знайшліся нацыянальна сьведомыя толькі адзінкі, якіскапаў наагул ня было, а ўва ўсходняй уся герархія й духавенства былі цалком выгубленыя. Таму й вялікай часткай чуда частковае беларусізацыі й подштурху да аўтакефаліі Праваслаўнае Царквы ў Беларусі падчас нямецкае акупацыі быў дзейны ўдзел у гэтым руху нацыянальна актывнае й пераважна заходня-беларускае інтэлігенцыі.

Гэты нацыянальны актыву, зарганізаваны, галоўным чынам, у Беларускай Самапомачы ды зайняўшы з большага паднямецкія адміністрацыйныя становішчы, або прызначаны на “мужоў даверу”, і рабіў дамаганьні перад немцамі, ды націск на праваслаўную герархію, каб абвесьціць аўтакефалію.

Як і трэба было чакаць, адседзелы за палякамі ў манастыры за няпрызнаньне польскае аўтакефаліі мітрапаліт Панцялейман (Ражноўскі) усялякімі спосабамі ад гэткага кроку адмаўляўся.

Пасля працяглых і дарэмных зь ім перамоваў беларускага актыву, ды бязвыніковых нямецкіх патрабаваньняў, немцы ўрэшце 1-га чэрвеня 1942-га году загадалі мітрапаліту Панцялейману пайсьці “на адпачынак” у манастыр у Лядах, а царкоўнае кіраўніцтва перайняць архіяпіскапу Філафею (Нарко).

Нажаль і гэты герарх, хоць з паходжаньня беларус, а на словах і гавары патрыёт, працягваў супраціўляцца запраўднай беларусізацыі Царквы ды абвешчаньню ейнае аўтакефаліі.

Узноў-жа пачаліся таргі зь беларускім актывам і перамовы зь нямецкай адміністрацыяй, у якіх мэтай архіяпіскапа Філафея ды аднолькава зь ім настроеных япіскапаў Апанаса й Сьцяпана было замаруджаньне справы й з спадзевам на ейнае забыцьцё.

Нямецкая цярплівасьць, аднак, скончылася й у палове ліпеня 1942-га году Генеральны камісарыят загадаў беларускаму япіскапату неадкладна пачаць падрыхтоўку да скліканьня ўсебеларускага Царкоўнага Сабору ды склікаць

яго якнайхутчэй.

Пасля гэтага архіяпіскапу Філафею не засталася нічога іншага, як прызначыць камісыю дзеля падрыхтоўкі сабору, хоць і тут не абыйшлося бяз спробы зь ягонага боку стварыць гэтую камісыю з прарасейска настроеных і супраць аўтакефаліі настаўленых людзей.

1-га жнівеня 1942-га году было ўрэшце атрымананае ад мітрапаліта Панцялеймана пісьмовае даручэньне архіяпіскапу Філафею склікаць сабор дзеля “афармленьня створанае мітрапалітам аўтакефаліі”.

На аснове гэтага архіяпіскап Філафей вызначыў дату сабору на 28-га жнівеня й раслаў інструкцыі ў справе выбару дэлегатаў на гэты зьезд.

Гэтта ўзноў, з прычыны нерэальных у постсавецкіх умовах, а ськіраваных супраць беларускага актыву кваліфікацыйных вымогаў, дайшло да канфлікту, які адно зь нямецкай дапамогай удалося разьвязаць.

Урэшце, аднак, усё з большага ўляглося й 30-га жнівеня, пасля малебену ў менскай Сьвята-Прэабражэнскай саборнай царкве, Усебеларускі Праваслаўны Сабор пад старшынствам архіяпіскапа Філафея пачаў ягоную працу.

Бралі ў ім удзел з правам голасу 3 япіскапы, 65 сьвятароў і 65 прадстаўнікоў ад вернікаў.

Сабор сьпяраша праслухаў выясьняльныя да справы аўтакефаліі наагул і ў асобнасьці на Беларусі зьвесты сяброў перадаборнае камісыі ды, прадыскутаваўшы прапанову неадкладнага абвешчаньня аўтакефаліі Беларускае Праваслаўнае Царквы 128-ма галасамі супраць 3-х устрыманых гэтую прапанову ўхваліў.

Сьледам за гэтым Сабор разгледзеў і прыняў статут Сьвятое Праваслаўнае Беларускае Аўтакефальнае Царквы, як яна тады была названая, ды зацьвердзіў тэксты лістоў да Канстантынопальскага патрыярха й галоваў усіх аўтакефальных праваслаўных цэркваў з просьбай прызнаць аўтакефалію нашае Царквы й прыняць яе, як сястру, у малітоўную супольнасьць.

На заканчэньне Сабор прыняў пастанову, якой забавязваў япіскапаў ПБАЦ давесці справу аўтакефаліі да завяршэньня й спыніў ягоную працу 2-га верасьня 1942-га г.

Япіскапы, выпраўдваючыся неабходнасьцяй подпісу мітрапаліта

пад лістамі ў справе прызнання аўтакефаліі, нажаль, ніколі іх куды трэба было ня выслалі, ды й наагул далей мала-што рабілі ў справе беларусізацыі царквы.

Пасля-ж эвакуацыі ў 1944-м годзе ў Нямеччыну й ейнае капітуляцыі яны ў 1946-м годзе адракліся ад аўтакефаліі ды ўвайшлі ў Расейскую Зарубежную Царкву, куды іхныя сэрцы ўвесь час іх цягнулі.

Ад гэтага, аднак, менскі Сабор 1942-га году ня страціў ягонага выдатнага значання для будучыні

нашае Царквы на Бацькаўшчыне, а, побач з Наваградзкім 1416-га, Вільнянскім 1509-га, анты-вуніцкім берасьцейскім 1596-га ды абвесьціўшым у 1791-м годзе ў Пінску аўтакефалію Прусаўнае Царквы ў Вялікім Княстве Літоўскім ягонымі папярэднікамі, стаў выначальным знакам на дарозе нямінуча пераможнага змаганьня за асягненне абвешчанае ім царкоўнае аўтакефаліі на роднай зямлі.

Ягонага значання не зьяняшае й ня пляміць тое, што ягоныя пас-

тановы былі прынятыя пад нямецкай акупацыяй, бо кожны недзяржаўны народ, змагаючыся за ягонае вызваленне, выкарыстоўвае ўсе спрыяльныя ягоным мэтам магчымасьці й нагоды.

Ухваленую гэтым саборам ідэю беларускае аўтакефаліі захоўвае на чужыне Беларуска Аўтакефальная Прусаўная Царква й яна абярнецца яшчэ ў запраўднасць на Бацькаўшчыне.

сп. Барыс Данілюк

Чаму мы не можам прычашчацца ў сьвятароў Маскоўскай патрыярхіі.

Друкуючы гэты тэкст наша рэдакцыя жадае паказаць усю згубнасьць духоўнае акупацыі РПЦ МП дзеля беларускага народу ды аспрэчыць думку некаторых недалёкабачных лідэраў сучаснае беларускае апазыцыі ў пытаньні патрэбнасці беларускай прусаўнай аўтакефаліі і магчымасьці для сьвядомага беларуса быць вернікам БЭ РПЦ.

Літургія і удзел у ёй праз сьвятое Прычасьце была, ёсьць і будзе цэнтральным нэрва хрысьціянскага жыцьця. У наш час еўхарыстычнае жыцьцё вельмі саслабла і таму шмат хто ставяцца да прычасьця проста як да аднаго з абрадаў. “Набожны абрад”, ну, скажам, на роўні з тым, што паставіць у храме сьвечку, прыкласьціся да абраза, быць памазаным ялеем напярэдадні вялікіх сьвятаў...

Паміж тым, Прычасьце гэта сама стрыжань, альфа і амэга Прусаўляў. Як гавораць буйныя багасловы, “Царква еўхарыстычна па сваёй сутнасьці”.

Каб лепш зразумець якое значэньне мае Прычасьце, успомнім, што экумэнізм прапаноўвае intercommunion, гэта значыць узаемнае дапушчэньне да прычасьця вернікаў розных Цэркваў. Экумэністы гавораць прыкладна так: “Вы, прусаўныя, заставайцеся цалкам як вы ёсьць. Вы, каталікі, таксама. Але пачніце дапушчаць узаемнае прычашчэньне”.

Ці трэба гаварыць, што Прусаўляўе на гэта пайсьці ніяк не магло. І зусім не таму, што быццам бы мы “у сварцы”! А менавіта таму што Прычасьце не ёсьць проста набожны абрад.

Калі ты, прусаўны чалавек, пайшоў, напрыклад, прычасьціцца ў каталіка, хай нават у самога добрага, сымпатычнага і сьціплага ксяндза, думаючы, што ты тым самым злучысься са Хрыстом, – на

справе ты прылучаеся да усёй каталіцкай Царквы... з яе гірархіяй, яе рымскім папам, з яе дагаджальнікамі, ёю кананізаванымі (а ж некаторыя з іх былі лютымі ганіцелямі Прусаўляў і прусаўных!), з яе багаслоўем, якое шмат у чым дьямэтральна процілегла нашаму, з яе экумэнізмам, нарэшце, – з яе Інквізыцыяй.

І вось зараз нам гаворыцца наступнае: “Вы, замежнікі, заставайцеся ва усім як вы ёсьць. І вы, патрыярхісты, таксама. Але пачніце дапушчаць узаемнае прычашчэньне...”

Чаму жа мы не прычашчаліся і не прычашчаемся ў храмах Маскоўскай Патрыярхіі? Ніяк не таму, што мы ў сварцы! А таму што мы не можам – праз прычасьце ў іх – тым самым увайсці ў зносіны з яе гірархіяй, яе патрыярхам, з яе “мітрополітбюро”, з яе – яшчэ жывымі – пакаўшыміся япіскапамі-чэкістамі, з яе таемнымі каталікамі, якім быў, напрыклад, памершы ў абдымках папы мітрапаліт Нікадзім Ротаў.

Мы не можам – праз прычасьце – увайсці ў зносіны з той Маскоўскай Патрыярхіяй, якая маніла перад усім сьветам, што ў СССР няма ганеньняў на Царкву, няма мучанікаў за веру, а толькі “дзяржаўныя злачынцы”! Прычым Маскоўская Патрыярхія ў гэтым і не думае раскайвацца. Зусім нядаўна Алексій II упарта паўтараў па тэлебачаньні, што Маскоўская Патрыярхія правільна рабіла калі малілася за савецкую уладу – гэта зна-

чыць за самых страшных ганіцеляў хрысьціянства усёй сусьветнай гісторыі!

Таму ў той момант калі мы прычасьцімся нават у самога што ні на ёсьць прыстойнага і годнага сьвятара Маскоўскай Патрыярхіі, мы тым самым прызнаем законнымі усё яе беззаконьня, станем іх саўдзельнікамі.

У дадзены момант нам прапаноўваюць... перш пачнем узаемнае прычашчацца, а потым і усё астатняе уладзіцца. Што прама супярэчыць вучэньню Царквы! Перш трэба дасягнуць аднадумства ва усім і толькі пасля гэтага замацаваць, пацвердзіць, засьведчыць гэтае аднадумства прычасьціўшыся усім разам за агульнай Літургіяй.

Але ніяк не ў зваротным парадку!

У разьліку на тое, што вернікі мала разьбіраюцца ў царкоўных пытаньнях, дзецям Замежнай Царквы хітра прапаноўваюць аб’ядноўвацца з Маскоўскай Патрыярхіяй па этапам. Таму не варта нам патрапіць на гаплік першага этапу – узаемнае прычашчэньня. За ім рушаць услед і іншыя. Але нават калі такія не рушылі б услед, застаецца фактам, што прычасьціўшыся ў сьвятара Маскоўскай Патрыярхіі, мы прымаем усё тое, што яго “юрсыдыкцыю” характарызуе...

Калі жа intercommunion, узаемнае прычашчэньне будзе усё ж Замежнай Царквы навязана, то еўлагіяне ў Заходняй Еўропе лягчна будуць мае права нам сказаць:

“Мы ужо даўно узаемна з Масквой прыччашчаемся, паколькі уваходзім у Канстанцінопальскую Царкву, знаходзячыся у зносінах з Маскоўскай Патрыярхіяй. Зараз вы, замежнікі, прыраўняліся да нас. Аднак з той розніцай, што ў

нас ніякія іншыя патрабаванні Масквы не пройдуць. Мы пад амафорам Канстанцінопаля, Маскве да нас не дацягнуцца! А у вас гэта усяго толькі першы этап. За ім рушыць услед другі, трэці, чацьвёрты. І у канчатковым падрахунку

вы апынецеся “зздзеныя” Масквой без асаблівай цяжкасці для яе...”.

*Архіепіскап РПЦЗ Сэрэфім
(Дуглоў)*

Рускамоўны тэкст надрукаваны на сайце Portal-Credo.Ru

Гутарка аб Каталіцтве і Праваслаўі

У імя Айца, і Сына, і Святога Духа.

Разуменьне рэчаў даецца вычышчанаму сэрцу, і гэтае разуменьне вырастае па меры нашага духоўнага росту. Але зараз я буду гаварыць, галоўным чынам, аб каталіцкім афіцыйным вучэнні ў Царкве.

Для пачатку ж жадаю сказаць, што, нягледзячы на ўсе адрозненні з нашай Праваслаўнай Царквой, у Каталіцкай Царкве былі вялікія сьвятыя, і ёсць сапраўдная вера і ў кліры Царквы, і ў асобных людзях. Мы ж, нягледзячы на поўнасьць Ісціны, якою валодае наша Праваслаўная Царква, шмат у чым нявартыя Яе і павінны вучыцца ў тых жа каталікоў — хоць б іх царкоўнай і пэдагагічнай працы.

Не трэба таксама забываць, што, у самым цэнтральным, у самым асноўным, што складае сутнасьць хрысьціянства, мы з каталікамі аб'яднаныя, нягледзячы на ўсе нашы адрозненні. Гэта асноўнае — вера ў сьвятую Тройцу і ў Хрыста як Богачалавека.

Што ж у Каталіцкай Царкве зьяўляецца скажэньнем Ісціны, у чым яна адышла ад поўнасьці хрысьціянскага веравучэньня?

Адрозьненні фармальныя: Filioque. Ватыканскі дагмат аб прымаце і бязгрэшнасьці Папы, Immaculata concepcio (дагмат аб бязгрэшным зачацьці Божай Маці), чысьцец, індульгенцыі, вучэньне аб чалавеку.

Карані гэтага адрозьнення: “лацінства”, перанятае ад фармальна і юрыдычна думачага старажытнага Рыма, зь яго ідэяй “ordo” — першым чынам. Гэтая ідэя парадку, адзінаўладнае юрыдычнае разуменьне структуры грамадства адбілася першым чынам на тым, што нас з каталікамі больш за ўсё падзяляе — на вучэньні аб Царкве.

У каталіцтве Царква містычна абгрунтаваная і перажываецца вернікамі першым чынам як арганізацыя, а не як Арганізм. Арганізацыя на чале з Папай-манархам. Гэтае

вучэньне, уведзенае ў III стагодзьдзі, і дагмат аб прымаце і бязгрэшнасьці Папы як Вікарыя Хрыста (зацьверджаны на Ватыканскім Саборы ў 1870 г.), абсалютна чужыя літары і духу Евангелья. Усе евангельскія тэксты ставяцца да першынства апостала Пятра сярод Апосталаў. Япіскапам ён ніколі не быў. І ніякай сувязі паміж першынствам Пятра ў апостальскія часы і першынствам і бязгрэшнасьцю Папы ў Каталіцкай Царкве ва ўсе наступныя стагодзьдзі няма.

Гістарычна ж улада Папы паўстала з прычыны першаснага месца Рымскага Япіскапа як Япіскапа сталіцы Рымскай Імпэрыі. Гэтае першынства гонару, а не улады. Рымскі Япіскап мог бы лічыцца першым сярод роўных (primus inter pares), г. з. сярод іншых япіскапаў. Такім ж, і з большым перакананьнем, мог бы быць і Япіскап Ерусалімскі.

Сіла улады, зграбнасьць структуры, рацыянальная выразнасьць у багаслоўі, юрыдызм у маралі і царкоўных правілах, магутнасьць Рыму — усё гэта стваралася і ствараецца за рахунак саборнай прыроды Царквы, дзе унутраная воля і любоў зьяўляюцца асноўнымі стваральнымі сіламі Царквы.

Падобнае фармальна-юрыдычнае разуменьне далёка ад евангельскага першахрысьціянскага і праваслаўнага вучэньня аб Царкве як Арганізьме, дзе саборны пачатак не адмаўляе герархічнай структуры Царквы, але дае гэтай структуры належнае, а не першае месца.

Вядома, у нас у Праваслаўнай Царкве шмат “непаразуменьяў”, якія амаль неймаверныя ў каталіцтве, дзе цэнтралізацыя улады ў руках Папы (праз галаву япіскапаў) робіць такія “непаразуменья” амаль немагчымымі.

Але не трэба забываць, што “непаразуменья” былі і ў старажытнай Царкве і што перамагаліся яны не праз падначаленьне аўтарытэту

Рымскага першасьвятара, а жываліся і жываюцца знутры. І такое падпарадкаваньне аўтарытэту бывае часта зьнешнім падначаленьнем, не азначаючым унутранага адзінства. Трэба зазначыць, што шматлікія каталікі і нават каталіцкія багасловы часта унутрана не прымаюць гэта фармальна—юрыдычнае падначаленьне Царквы.

Каталіцкае вучэньне аб Immaculata concepcio Божай Маці, прынятае Каталіцкай Царквой у 1845 г., пазбаўляе Яе, а таксама самога Хрыста поўнасьці чалавечай прыроды. Па праваслаўным вучэньні, згоднаму зь Евангельлем, Божая Маці мела па сваёй прыродзе і нараджэньню чалавечую існасьць, але не мела асабістага граху. Прыпісваючы Божай Маці звышнатуральнае нараджэньне і канфіскаўваючы Яе гэтым зь усяго чалавечага роду. Каталіцкая Царква гэтым самым не прызнае ў Хрысьце Бога-чалавецтва, г. з. скажае самую сутнасьць хрысьціянства.

Filioque — было дададзена ў 589 году да Сымбаля Веры ў мясцовай царкве ў Toledo (Іспанія). Імпэратар Карл Вялікі сваім аўтарытэтам увёў гэты дадатак у Рыме — толькі ў XI стагодзьдзі. Гэты дадатак была занесены ў каталіцкі Сымбаль Веры, без скліканьня Сусьветнага Сабора, што супярэчыць усім правілам Царквы, таму што усякае даданьне да Сымбаля Веры можа быць зроблена толькі Сусьветным Саборам.

Гэты дагмат Каталіцкай Царквы супраць слова Богажа, таму што апостал Ян (15:26) прыводзіць словы Хрыста: “Калі ж прыйдзе Суцяшальнік, якога Я пашлю вам ад Айца, Дух ісціны, які ад Айца зыходзіць. Ён будзе сьведчыць аб Мне.”.

Такім чынам, мы бачым, у галоўных рысах, што менавіта Праваслаўная Царква захавала нязьменна і цалкам чысьціню Хрыстова вучэньня. Амін.

а. Аляксандар Ельчанінаў

ЦАРСКІ ШЛЯХ

Сапраўднае Праваслаўе у час апастасіі

Сёння больш за калі-небудзь за пяцьдзсят гадоў барацьбы за захаванне праваслаўнай традыцыі, у стагодзьдзе богаадступніцтва, голас праўдзівага і непакіснага Праваслаўя мог бы быць пачуты па усюму сусвету і аказаць глыбокі ўплыў на будучае разьвіццё Праваслаўных Цэркваў. Таму жыццёва важна, каб гэта сапраўды быў голас Праўдзівага, гэта значыць сьвятаайцоўскага, Праваслаўя. На жаль, часам здараецца, асабліва ў запале палемікі, што па сутнасці разумныя пазыцыі Праваслаўя перабольшваюць з аднаго боку і не разумеюць з іншай, тым самым у некаторых ствараецца хібнае уражаньне, што сёння справа Праўдзівага Праваслаўя - гэта экстрэмізм, нешта накшталт "правай" рэакцыі на афіцыйныя Праваслаўныя Цэрквы. Такі палітычны погляд на барацьбу за Праўдзівае Праваслаўе няправільны. Наадварот, сярод лепшых яе прадстаўнікоў - будзь то ў Расіі, Грэцыі або расьсейваньні - гэтая барацьба прыняла форму звароту да сьвятаайцоўскага шляху умеранасьці, сярэдняга паміж двума крайнасьцямі, названага сьвятымі айцамі **царскім шляхам**.

Вучэнне аб гэтым "царскім шляху" тлумачыць сьвяты Васіль Вялікі: "Правы сэрцам той, чья думка не ухляецца ні ў празмернасьць, ні ў недахоп, але накіроўваецца толькі да сярэдняга дабрачыннасьці". Але, магчыма, гэтае вучэнне ясьней усяго выказаў вялікі праваслаўны айцец V стагодзьдзя сьвяты Ян Касіян. Ён

сутыкнуўся з задачай, падобнай з той, якая цяпер стаіць прад Праваслаўем: выказаць чыстае вучэнне усходніх айцоў народам Захаду, якія тады былі духоўна няспелыя і яшчэ не разумелі глыбіні і тонкасці духоўнага вучэння праваслаўнага Усходу. Прыстасоўваючы гэтае вучэнне да жыцця, яны былі схільныя або да расслабленасьці, або да залішняй строгасьці. Сьвяты Касіян выкладае праваслаўнае вучэнне аб "царскім шляху" у сваёй гутарцы "Аб цьвярозасьці", у якім сьвяты Ян Лествічнік адзначаў "выдатную і ўзьнёслую філязофію":

"З усіх сіл і са усёй напругай павінны мы імкнуцца да таго, каб пасродкам пакоры прыдбаць добры дарунак цьвярозасьці, які можа захаваць нас непашкоджанымі ад празмернасьці з абодвух бакоў. Бо, як гавораць айцы, крайнасьці існуюць з абодвух бакоў - справа ёсьць небяспека быць ашуканым залішнім устрыманьнем, а зьлева - захапіцца ў бестурботнасьць і расслабленасьць". А спакуса "справа" нават яшчэ больш небяспечна, чым "зьлева". "Празмернае устрыманьне шкоднай насычэнні, таму, што праз пакаяньня ад апошняга можна перайсьці да правільнага разуменьня, а ад першага - не" (гэта значыць таму, што гонар сваёй "дабрагоднасьцю" стаіць папярком шляху пакутнай пакоры, які і можа паслужыць справе выратаваньня).

Прыкладаючы гэтае вучэнне да нашых умоў, мы можам сказаць, што "царскі шлях" Праўдзівага Праваслаўя сёння - гэта сярэдзіна паміж крайнасьцямі экумэнізму і рэфармацыі з аднаго боку, і "рэўасьцю не па розуме" - з іншага. Праўдзівае Праваслаўе не крочыць "у нагу са часам" з аднаго боку, але ў той жа час не робіць "строгасьць", або "правільнасьць", або "кананічнасьць" (добрыя самі па сабе паняцьці) выбачэньнем фарысэйскага самаздавольленьня, выключнасьці або недаверу. Не варта блытаць гэтую праўдзіва праваслаўную умеранасьць з цёплахалоднасьцю і абьякавасьцю або ж з любым выглядам кампрамісу паміж палітычнымі крайнасьцямі. Запатрабаваньне рэформы настолькі зараз носіцца ў паветры, што любы чалавек, чые погляды сфармаваныя духам часу, будзе разглядаць Праўдзі-

вае Праваслаўе як блізкае да фанатызму. Але усякі, хто глядзіць на справу глыбей і ужывае сьвятаайцоўскія меркі, убачыць, што "царскі шлях" далёкі ад экстрэмізму любога роду.

Руская Праваслаўная Царква Замежжа была, па Божаму Задуму, пастаўленая ў вельмі зручнае становішча для таго, каб захаваць "царскі шлях" сярод блытаніны праваслаўя XX стагодзьдзя. Жывучы ў выгнанні і галечы, у сьвеце, які не зразумеў пакуты яе народа, яна засяродзіла свая увага на захаваньні ў цэласьці веры, аб'яднаўчай ёй людзей, і таму цалкам натуральна, што яна пачуваецца чужой настройма думак, якія засноўваюцца на рэлігійнай абьякавасьці і самаздавольненні, на матэрыяльным росквіце і бяздушным "інтэрнацыяналізьме". З іншага боку, яна была захаваная ад падзеньня ў крайнасьць "справа" (выразам такой крайнасьці магло бы быць заява, што таемніцы Маскоўскага патрыярхата бездабрадатны дзякуючы асэнсаваньню таго факту, што сергіянская Царква ў Расіі нявольная; канчатковае меркаваньне аб яе стане дамо вырашыць вольнаму сабору Рускай Праваслаўнай Царквы)...

Рост за апошнія гады сьвядомасьці супольнасьці Праўдзівага Праваслаўя па усюму сьвету, будзь то каталіцкая Царква ў Расіі, старастыльнікі ў Грэцыі або Руская Праваслаўная Царква Замежжа, навіў некаторых на думку аб "агульным фронце" Цэркваў-спавядальніц перад тварам экумэнічнага руху, які завалодаў "афіцыйным праваслаўем". Аднак пры цяперашніх умовах гэта хутчэй палітычны погляд на сытуацыю, калі значэньне місіі Праўдзівага Праваслаўя успрымаецца занадта зьнешне. Сапраўдныя памеры праўдзіва праваслаўнага пратэсту супраць абьякавага, цёплахалоднага і нават богаадступніцкага "праваслаўя" яшчэ толькі павінны быць выяўленыя. Асабліва - у Расіі. Але не можа быць, каб сьведчаньне столькіх мучанікаў, спавядальнікаў і барацьбітоў Праўдзівага Праваслаўя ў XX стагодзьдзі было дарэмна.

Ды захавае Бог змагароў Сваіх на царскім шляху Праўдзівага Праваслаўя.

Ераманах Сэрафім (Роўз)
"Православное слово", № 70
 Каліфорнія, 1976 г.

Манастыр Заграф

Як абвяшчае паданьне, гэты манастыр быў заснаваны ў Х ст. трыма братамі-манахамі родам з Ахрыды: Майсеем, Аронам і Янам. Аднак паміж імі паўстала нязгода з нагоды таго, якому сьвятому або сьвяту прысьвяціць мясціну. Звг. Майсей прапаноўваў пабудаваць яго ў імя Усясьвятой Багародзіцы, звг. Аарон – звг. Мікалая, а звг. Ян – вч. Георгія. Пасьля доўгіх спрэчак яны замкнулі ў храме дошку пад абраз, пакрытую ляўкасам, і усталі на малітву. Раніцай, адамкнуўшы храм, яны з здзіўленьнем убачылі, што на дошцы адлюстравалася абраз вч. Георгія, у гонар якога і быў асьвячоны манастыр.

У Х ст. ужо сустракаецца подпіс ігумена пад І Тыпіконам Сьвятой Гары. Аднак гісторыя амаль нічога не кажа аб лёсе манастыра аж да XIII у. Падстава таму – пажары, якія зьнішчылі манастырскія архівы. Да гэтага часу манастыр ужо была амаль цалкам населеная баўгарскімі манахамі. 10 кастрычніка 1276 г. тут былі спаленыя каталікамі-лацінянамі 26 звышгодных мучнікаў, паўстаўшых супраць уніі з Рымам. У памяць гэтай падзеі ў 1873 г. у манастыры быў усталяваны кенатаф (сымбалічная магіла). Манастыр неаднаразова руйнаваўся піратамі, але заўсёды хутка аднаўляўся, дзякуючы шчодрай дапамозе візантыйскіх імператараў.

Да сярэдзіны XIX ст. нараўне з баўгарамі ў манастыры жылі сэр-

бы і шмат грэкаў. У гэтую эпоху службы вяліся па-грэцку і па-славянску. Але паступова манастыр зрабіўся амаль выключна баўгарскім. Цікава тое, што ў гады парыву зносін Баўгарскай Царквы з Канстанцінопальскай, брація манастыра засталася пад амафорам Канстанцінопальскага патрыярха.

Саборны храм манастыра пабудаваны ў 1801 г. і расьпісаны ў 1817 г. Акрамя таго, на тэрыторыі манастыра разьмешчаныя яшчэ 8 храмаў і 8 – за сьценамі. У Карее манастыру прыналежаць дзьве майстэрні і прадстаўніцтва пры Пратаце.

Галоўныя сьвятыні манастыра – нерукатворная выява вч. Георгія, а таксама абраз Усясьвятой Багародзіцы, названая Акафіснай.

Манастыр мае вялікую бібліятэку, дзе захоўваецца 126 грэцкіх і 388 славянскіх рукапісаў, больш за 10000 друкаваных кніг.

Пасаднае сьвята манастыра – 26 красавіка (5 траўня) удзень памяці велікамучаніка Георгі

ХРЫСТОС УВАСКРОС

Вялік, сьвяты нам дзень настаў:
У славе з гробу зазіяў -
Хрыстос васкрос - нам даў жыцьцё,
Хрыстос васкрос, Хрыстос васкрос!

Як Сам прад сьмерццямі Ён сказаў,
На трэйці дзень з умерлых ўстаў -
Нам больш ня трэ' у жалбе ліць сьлёз,
Хрыстос васкрос, Хрыстос васкрос!

Сыботня поўнач як прайшла,
Зара нядзелі чуць ўзыйшла
І ўраз пусты назьдзіў стаў гроб,
Хрыстос васкрос, Хрыстос васкрос!

Жанкі да гробу зраньня йшлі
І міра цэннае няслі,
Ажно відзён здалёк ім хтось,
Хрыстос васкрос, Хрыстос васкрос!

Як сонца ясны меў ён лік,
Пасланьнік Божы быў да іх -
Ангял там быў ў сьвятле зь нябёс,
Хрыстос васкрос, Хрыстос васкрос!

Жанкам той ангял наказаў:
"Хрыстос васкрос, з умерлых ўстаў,
Вам не знайсці ўжо тут Яго,
Хрыстос васкрос, Хрыстос васкрос!"

Ідзеце, дайце знаць аб тым
Ягоным вучням вы усім -
Жывы устаў узноў Хрыстос,
Хрыстос васкрос, Хрыстос васкрос!

Ў царквах сьпявайце ды ў дамах -
Жыцьцё нам ёсьць на небясах,
Хрыстос зьвярнуў бо сьмерць ужо,
Хрыстос васкрос, Хрыстос васкрос!"

*Хрыстос устаўшы з умерлых
сьмерцю сьмерць зьвярнуў
і тым, што ў магілах, жыцьцё Ён
вярнуў.*